

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Filosofie

Studijní program: Bakalářský

Studijní obor: Specializace v pedagogice AJ – HU

**OSOBNOST A ODKAZ SIRA NICHOLASE WINTONA
JAKO PŘÍKLAD PRO BUDOUCÍ GENERACE
SIR NICHOLAS WINTON – HIS LIFE AND PERSONALITY
AS AN EXAMPLE AND LEGACY FOR THE FUTURE
GENERATION**

Bakalářská práce: 11–FP–KFL–062

Autor:

Anita WINDISCHOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: PhDr. Lud'ka Hrabáková, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
61	0	0	0	14	2

V Liberci dne: 20. června 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Osobnost a odkaz sira Nicholase Wintona jako příklad pro budoucí generace

Jméno a příjmení autora: Anita Windischová

Osobní číslo: P08000534

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 20. 06. 2011

Anita Windischová

Anotace

Bakalářská práce pojednává o přínosu Nicholase Wintona, který před vypuknutím druhé světové války zachránil 669 českých a slovenských dětí. Nicholas Winton je považován za vzor mladých generací. Mnozí v jeho činu spatřují pravé dobro a lidskost. Proto se práce na začátku věnuje obecně dobru a morálce. Dále popisuje život Nicholase Wintona a průběh záchranné mise. Uvádí informace o tom, jak se příběh dostal na veřejnost a následně do škol. Představuje také filmy Mateje Mináče o Wintonově záchranné misi a vzdělávací projekt „Loterie života“.

Klíčová slova: dobro, Nicholas Winton, nacismus, záchrana dětí, Matej Mináč, vzdělávací projekt „Loterie života“, inspirace pro budoucí generace

Annotation

The Bachelor's Thesis deals with asset of Nicholas Winton, who saved 669 Czech and Slovak children before outbreak of World War II. Nicholas Winton is considered as an example to the young generation. Many of them see the real good and humanity in his deed. That is why the work is dealing with good and morality in general at the beginning. Then it describes the life of Nicholas Winton and the course of the rescue mission. It features information how the whole story get to the public and afterwards to schools. It also introduces movies about Winton's rescue mission made by Matej Mináč, and educational program „The Lottery of Life“.

Key words: good, Nicholas Winton, Nazism, rescue of children, Matej Mináč, educational program „The Lottery of Life“, inspiration for the future generation

Obsah

Úvod.....	7
1 Morálka, dobro a altruismus	9
1.1 Morálka a dobro.....	9
1.2 Rozvoj morálního vědomí	11
1.3 Morálka lidí pomáhajících ohroženým v době nacismu.....	13
2 Životní cesta Nicholase Wintona.....	18
2.1 Rodinný původ a život před válkou.....	18
2.2 Činnost za války a po ní.....	19
2.3 Angažovanost v humanitárních organizacích.....	21
2.4 Ocenění a vyznamenání	22
3 Záchraná mise	24
3.1 Situace v Evropě na konci 30. let	24
3.2 Zrod záchrané mise a přípravy na transport dětí.....	24
3.3 Uskutečnění transportů	28
3.4 Život dětí v Anglii a jejich návrat do vlasti	31
3.5 Wintonovi spolupracovníci.....	34
4 Objevení Wintonova příběhu a shledání se zachráněnými dětmi.....	36
4.1 Vliv Wintonova činu na životy zachráněných dětí.....	38
4.2 Příběh o záchrané misi v České republice	41
5 Matej Mináč a jeho filmy o Wintonově činu.....	43
5.1 Mináčovo pátrání po dobru ve zlé době a jeho setkání s Nicholasem Wintonem	43
5.2 Filmy Všichni moji blízcí a Nicholas Winton – Síla lidskosti	45
5.3 Film Nickyho rodina.....	48
6 Vzdělávací projekt „Loterie života“ a význam Wintonova činu pro budoucí generace	49
6.1 Vznik vzdělávacího projektu, jeho obsah a cíl	49

6.2 Zapojení škol do projektu a jejich ohlasy	50
6.3 Akce konané v rámci vzdělávacího projektu	52
6.4 Význam Wintonova činu do budoucnosti.....	56
Závěr	59
Použité zdroje	61
Seznam příloh	
Příloha č. 1 Fotografie a dokumenty	
Příloha č. 2 Úryvky z literárních prací žáků	

Úvod

Bakalářská práce představuje osobnost Nicholase Wintona a jeho záchrannou misi probíhající před vypuknutím druhé světové války. Jeho čin je považován za příklad dobra a lidskosti, které v dnešní společnosti mnozí postrádají. První kapitola je tedy věnována obecně dobru a morálce. Čtenář zde nalezne vysvětlení těchto pojmů, jak je pojímá etika. Mnoho lidí je totiž interpretuje různě. Kapitola poukazuje i na důležitost rozvoje morálního vědomí lidí jako předpokladu vytvoření lepší společnosti. Důraz je kladen především na rozvoj morálky dětí a mladých lidí, kteří si mají správné způsoby jednání osvojit a položit tak základ pro změnu ve společnosti. Inspirovat se mohou právě hrdiny z druhé světové války, mezi něž patří i Nicholas Winton.

Nebyl jediný, kdo se za nacistické okupace zasloužil o záchranu životů, ale z důvodu omezeného rozsahu bakalářské práce není možné, aby pojednávala o více z nich. Proto se zaměřuje konkrétně na přínos Nicholase Wintona, jehož čin a výjimečná povaha pozitivně ovlivnily velké množství lidí. Druhá kapitola se týká Wintonova života. Vložení jeho životních osudů je důležité pro lepší pochopení následujících kapitol. Je zřejmé, že prostředí, ve kterém vyrůstal, mělo vliv na formování jeho osobnosti a pozdější jednání.

Stěžejní kapitolu tvoří vyprávění o záchranné misi. Čtenář je stručně uveden do dění v Evropě ve 30. letech, aby si připomněl tehdejší situaci a věděl, proč bylo nutné organizovat záchrannou misi. Dozví se také, jak se zrodila myšlenka na záchranu dětí, za jakých okolností začal Nicholas Winton celou akci připravovat a co vše musel zařídit, aby se transporty dětí mohly uskutečnit. Nechybí zde samozřejmě informace o tom, jak transporty probíhaly a jak bylo o děti postaráno v Anglii. V textu je zmíněn i jejich návrat do Československa po válce, kdy se děti setkaly s krutou realitou. Nejsou opomenuti ani Wintonovi spolupracovníci, kteří mají také svůj podíl na záchraně dětí.

Následující čtvrtá kapitola pojednává o tom, jak se dostal Wintonův příběh mezi lidi. Po tom, co záchranná mise skončila, se o ní totiž už nikomu nezmínil. Jeho příběh spatřil světlo světa až po padesáti letech díky jeho manželce. Kapitola vypráví o tom, jak se Wintonova žena o příběhu dozvěděla a poskytla ho médiím, díky kterým s ním byla seznámena i veřejnost a především zachráněné děti, které do té doby neměly tušení, díky komu se dostaly do Anglie. Poukázáno je i na to, jak životy těchto dětí ovlivnilo, že právě ony byly vybrány a dostaly možnost žít. Pro lepší představu o jejich osudech

jsou do kapitoly zařazeny stručně převyprávěné příběhy dvou zachráněných dětí. Kapitulu uzavírají informace o tom, jak se Wintonův příběh začal šířit v České republice a pan Winton se při návštěvě těšil velké popularitě.

Na to navazuje pátá kapitola, která představuje režiséra Mateje Mináče – člověka, jenž se zasloužil o zveřejnění záchranné mise Nicholase Wintona v ČR. V textu je osvětleno, jak Matej Mináč vypátral Nicholase Wintona a proč se o jeho příběh začal zajímat. Poté jsou uvedeny informace o filmech týkajících se Nicholase Wintona, jejichž režisérem je Matej Mináč. Vyzdvihnout je velký význam filmu Nicholas Winton – Síla lidskosti z hlediska šíření Wintonova příběhu.

Poslední kapitola se věnuje vzdělávacímu projektu „Loterie života“ a v souvislosti s tím je zde poukázáno na důležitost šíření příběhu sira Nicholase Wintona především mezi mladými lidmi. Čtenář se dozví, jak vzdělávací projekt vznikl, v čem spočívá a co je jeho cílem. Může si přečíst o tom, jak projekt zapůsobil na žáky a učitele. Uvedeno je i několik doslovných citací jejich vyjádření k filmu a činu Nicholase Wintona, aby byly jejich pocity lépe vystiženy. Následují informace o akcích, které se konají v rámci projektu nebo jsou reakcí na dokumentární film Síla Lidskosti. Na konci kapitoly je kladen důraz na poselství Wintonova činu, který by měl být pro budoucí generace inspirací.

Jak je zřejmé ze struktury práce, hlavním cílem je představení záchranné mise Nicholase Wintona a jeho osobnosti, aby mohlo být navázáno na důležitost jeho odkazu pro nastupující generace. Jeho příběh nabízí báječné pedagogické využití, protože působí na morálku dětí a zároveň rozšiřuje jejich znalosti o historii, z níž se mohou poučit. Za textovou částí bakalářské práce následuje příloha obsahující obrázky dokumentující důležité materiály a okamžiky související se záchrannou misí a vzdělávacím projektem. V příloze je také možno přečíst si úryvky z literárních prací některých žáků psaných v rámci vzdělávacího projektu.

1 Morálka, dobro a altruismus

1.1 Morálka a dobro

Příběh Nicholase Wintona je pro mnohé morálním příkladem, vybízí lidi k zamyšlení nad dobrem a morálním jednáním. Co však pojem morálka a dobro znamenají?

Pojem morálka může vyvolávat negativní pocit, kdy si člověk představí určité zákazy, příkazy. To je však pozůstatek novověkého objektivistického pohledu, kdy vše bylo jasně vymezeno, člověk se musel řídit podle daných vzorů chování. Ve skutečnosti nejde samozřejmě o pouhé příkazy, které musí člověk dodržovat. Obyčejně bývá morálka chápána jako „soustava pravidel, kterými se člověk a lidská společnost řídí“. (Podzimek, 2010, s. 7) O morálce lze mluvit pouze v souvislosti s lidským jednáním, kterým se zabývá etika. Etika přistupuje k lidskému jednání z různých hledisek. Nás bude zajímat především ten přístup, který se zajímá o to „proč a co člověk koná, když říká, že koná dobro“. (Podzimek, 2010, s. 10) Takový přístup se ptá se po tom, co je hodnotné, tudíž dobré z hlediska lidského chování.

Otázkou dobra se zabývali filosofové už od starověku. Vznikly tak různé teorie o tom, co lze považovat za dobro. Jedním z nejslavnějších filosofů usilujících o dobro ve společnosti byl Sókratés. Podle něho je základem správného jednání správné poznání a správné jednání potom lze nazvat dobrem. I podle Platóna člověk může poznat dobro pouze rozumem. Pro dobře fungující společnost bylo důležité, aby se každý člověk aktivně podílel na životě v obci. Stoikové však zastávali opačný názor. Věřili, že člověk dosáhne duševního klidu, bude-li lhostejný k okolnímu světu a nebude se zneklidňovat tím, co nemůže ovlivnit. Na druhou stranu ale kladli důraz na odpovědnost a plnění povinností daných společností a státem. (Bureš, 1991, s. 9 – 10) Utilitarismus zdůrazňuje užitek pro jednotlivce i společnost. Za správný považuje čin, který je užitečný pro dosažení štěstí co nejvíce lidí. Názory na morálku a dobro se v čase stále vyvíjely. V polovině 19. století došlo mnoho myslitelů k názoru, že nelze najít jednotný systém, který by určil, co je správné a co špatné. Podle nich není možné stanovit objektivní morální zákony, které by platily vždy a všude, protože každá situace má svá specifika, lidé na ni mohou mít různé názory. Na tuto myšlenku navazují filosofové ve 20. století, kdy vzniká tzv. situační etika, která vychází z konkrétní situace.

Otázka dobra a morálky je stále aktuální, dalo by se dokonce říci, že poslední dobou se tyto pojmy stávají předmětem diskuse stále častěji, protože lidé mají pocit, že se ve společnosti vyskytuje příliš mnoho zla.

V běžném životě často lidé označí něco jako dobré či zlé. Ve filosofii má dobro trojí smysl. Může znamenat „užitečné dobro“ (Podzimek, 2010, s. 16), které udržuje člověka naživu, je to vše, co udržuje jeho celistvost. Patří sem to, co je nezbytné pro lidský život (zdraví, materiální zabezpečení atd.) Další význam dobra je „těšící dobro“ (Podzimek, 2010, s. 16), kdy dobro vnímáme jako prostředek své seberealizace, jako něco, díky čemu se rozvíjíme. Patří sem tedy to, co nás může vnitřně obohacovat, co je pro nás příjemné a tím i dobré (např. vzdělání, přátelství, rodičovství, partnerství atd.). Váže se to vždy jen ke konkrétní osobě, takže co jeden pokládá za dobré a příjemné může být pro druhého naopak nepříjemné. Poslední pojetí dobra je dobro „vznešené“ (Podzimek, 2010, s. 17), jež je chápáno jako něco přesahujícího člověka, má tedy „transcendentní dimenzi“ (Podzimek, 2010, s. 17). V tomto významu jde o „dobro samo o sobě“ (Podzimek, 2010, s. 17), které se může projevovat jako láska, moudrost, spravedlnost a podobně. Člověk by měl usilovat především o toto dobro, protože to tvoří základ morálního jednání.

Člověk přirozeně tíhne k dobru a snaží se ho nalézt, protože má ve svém vědomí, že dobro je něco přirozeného. Člověk musí mít potřebné znalosti, být dostatečně inteligentní, aby dokázal poznat, co by měl uskutečnit a také musí mít svobodnou vůli umožňující mu rozhodnout se, zda něco uskuteční či ne. Aby tohoto člověk dosáhl, musí mít kvalitní výchovu a vzdělání. Z toho vyplývá, že tíhnutí k dobru by mělo být podporováno a rozvíjeno už od raného dětství.

Jestliže je člověk dostatečně rozumově vybaven, neznamena to nutně, že bude usilovat o uskutečnění dobra. Důležitá je totiž již zmíněná vůle, vnitřní síla, která má člověku pomoci k vykonání dobra. Člověk má svobodnou vůli a má tedy možnost volby – může něco vykonat či ne, nebo si může vybrat z několika různých způsobů, jak jednat. Svoboda pak člověka činí odpovědným za své činy právě proto, že měl možnost se rozhodnout. I když se člověk svobodně rozhodne o svém jednání, ne vždy ho může zcela snadno uskutečnit. Často se objeví nějaké překážky, které jednání ztěžují a někdy dokonce neumožňují zamýšlený čin uskutečnit. Takových překážek existuje celá řada, omezovat nás mohou naše tělesné možnosti, psychika nebo také právní a společenská

ustanovení. Mnozí se při setkání s něčím takovým raději svého cíle vzdají nebo alespoň ustoupí a spokojí se se snazší variantou. Potíže, které mohou nastat při plnění vytčeného úkolu, může člověku pomoci překonat jeho svědomí, které mu pomáhá rozhodovat se v mravních situacích. Když se člověk rozhodne správně, svědomí může působit pozitivně, v podobě příjemného pocitu, že jsme vykonali něco dobrého a tento pocit potom působí jako síla, která člověka žene za jeho cílem.

Naše jednání může být hodnoceno jako dobré či zlé, správné nebo špatné. Díky rozumu je člověk schopen volit mezi dobrým a zlým. Otázkou však zůstává, má-li člověk správné povědomí o tom, co je dobré či zlé a jestli podle toho také chce jednat. Navíc pro jednoho se může něco jevit jako dobré, pro druhého naopak. Pro jedince může být tedy těžké posoudit správnost činu a jednat vždy správně. Historie dokazuje, že názory na to, co je správné, dobré, morální, se stále mění a vyvíjejí. Otázka dobra je opravdu složitou záležitostí, protože lidské skutky nemůžeme ve většině případů jednoznačně rozdělit na správné a špatné. Každá společnost si však do jisté míry vymezí, co lze akceptovat a co ne, takže morálka není zcela soukromou záležitostí jedince, musí se přizpůsobit určitým normám.

1.2 Rozvoj morálního vědomí

V současnosti z mnoha stran slyšíme názor, že je společnost zkažená. Aby se zlepšily vztahy lidí a tak i fungování společnosti, je potřeba rozvíjet morálku v každém jedinci – a začít nejlépe u sebe. Podle Aarona Hasse je pro rozvoj jedince a celé společnosti důležité pečovat o morální inteligenci, která „v sobě zahrnuje schopnost morálně se chovat i morálně uvažovat.“ (Hass, 1999, s. 11) Představy lidí o jedinci s rozvinutou morální inteligencí se mohou poněkud lišit, ale bylo zjištěno, že některá kritéria platí ve většině kultur. Patří sem „spravedlnost, smysl pro povinnost nebo odpovědnost vůči ostatním, důstojnost a sebeovládání.“ (Hass, 1999, s. 11) Tato kritéria se z velké části shodují se základními ctnostmi vymezenými v etice (kde je ctnost chápána jako „mravní stálost, tedy zdatnost v dobru“ (Podzimek, 2010, s. 121), předpoklad pro správné jednání – nejčastěji bývá za základní ctnosti považována moudrost, statečnost, uměřenost a spravedlnost).

Klíčem k morálnímu jednání je empatie a porozumění, schopnost vcítit se do druhého a pokusit se situaci vidět jeho očima. Nikdy při svém jednání nesmíme zapomínat na čestnost a slušnost. Jedinec disponující morální inteligencí cítí za druhé odpovědnost, dobrovolně na sebe bere tento závazek, protože chápe, že nemůže myslet jen na sebe, ale má vycházet druhým vstříc. Jednáme-li morálně, zachováváme si tím sebeúctu a také prokazujeme úctu ostatním. Součástí morálního chování by mělo být i takové jednání, kdy druhému pomůžeme, aniž bychom od něho očekávali, že pro nás na oplátku také něco udělá nebo se nám nějak jinak odvděčí. Zkrátka jde o to nabídnout něco, protože nám na druhém záleží. V současnosti bohužel lidé často vykonají něco dobrého s tím, že jim to druhý jindy oplatí.

Nejlepším způsobem, jak skutečně dosáhnout morální inteligence, je začít už od malička. Rodiče mohou své děti navést na správnou cestu a položit tak základy lepší společnosti. Proto by měli svým dětem vštěpovat zásady morálního jednání. Důležité je, aby šli dítěti příkladem a chovali se podle správných morálních zásad. Už od útlého dětství by měli u svých dětí podporovat soucit, který se později může rozvinout v empatické cítění. Dále by je měli vést k tomu, aby respektovaly autoritu. Na druhou stranu je při řešení morálních konfliktů dobré poukazovat na lidské potřeby a zásady (nejen odkázat na vyhovění autoritě). Je důležité naučit děti rozlišovat mezi správným a nesprávným, ale nesmíme zapomenout vysvětlit jim, proč tomu tak je. Přínosné jsou také zkušenosti dětí s ostatními vrstevníky, k nimž zaujímají různé vztahy. Děti poučí i styk s odlišnými sociálními vrstvami a skupinami, kde fungují jiná pravidla chování, protože se pak dokážou na situaci podívat z různých hledisek, lépe pochopí ostatní. Rodiče by měli svým dětem ukázat, že jim ostatní nejsou lhostejní, aby se i v dětech rozvíjel pocit odpovědnosti k druhému. Jestliže se dítě zachová morálně, je třeba ho pochválit, aby poznalo, že opravdu udělalo správnou věc a zachovalo se správně i příště. (Hass, 1999, s. 141) Je dobré děti zapojit do řešení morálních dilemat, se kterými se mohou v životě setkat. Když se budou zabývat jejich řešením, vyvine se u nich lépe empatie a snáze se potom vyrovnají s případnými dilematy v reálném životě, protože cvičením „získají schopnost instinktivně přijímat správná rozhodnutí.“ (Hass, 1999, s. 145)

Podobné rysy jako morální inteligence má prosociální chování, o němž se zmiňuje Pavel Vacek v knize Rozvoj morálního vědomí žáků. Prosociální chování znamená takové „chování, které přináší užitek jiným.“ (Vacek, 2008, s. 77) Člověk něco

dobrovolně udělá pro druhého, aniž by čekal nějakou odměnu. Vyšší formou prosociálního chování je altruismus – jedinec se snaží, aby se jiná osoba měla celkově lépe, přitom z toho jednající člověk nemá žádný výrazný prospěch, naopak často musí přinést nějakou oběť. (Vacek, 2008, s. 77) Takové chování je znakem vyšší úrovně morálky. Ve dvacátém století vědci začali zkoumat, co lidi vede k prosociálnímu a altruistickému chování. Zabývali se tím, jak takové chování vzniká a v jaké míře se projevuje u různých věkových kategorií, především dětských. Bylo zjištěno, že na vzniku a vývoji prosociálního chování se podílí tři faktory – poznávací, motivační a situační. Součástí poznávacího faktoru je schopnost vnímat a chápat situaci z pozice druhého, umět se vcítit do někoho jiného. K motivačním činitelům patří například zájem o dobro jiných lidí, o jejich potřeby, zaměření se na pomáhání druhým. Situační faktory zahrnují vhodné podmínky pro správné chování. (Vacek, 2008, s. 78) Základním předpokladem prosociálního chování je stejně jako u morální inteligence schopnost empatie. Prosociální chování je známkou správného morálního rozvoje.

V poslední době se otázkou morálky a morální výchovy zabývají mnozí lidé z řad odborníků i laiků, protože naše společnost cítí potřebu po změnách, snaží se o nalezení toho, jak současný stav vylepšit. Klade se také důraz na výchovu k hodnotám. Někteří odborníci se domnívají, že škola se těmto typům výchovy věnuje nedostatečně. Pedagogové se spíše zaměřují na hledání negativních vlastností a na jejich případné odstranění pomocí trestů a podobně, což ovšem nepřináší dobré výsledky. Objevuje se požadavek, aby se pedagogové soustředili naopak na utváření a rozvíjení kladných vlastností žáků. Jedním ze způsobů, jak v dětech vyvolat snahu, aby se z nich stali správně jednající lidé, je předložit jim kladný vzor, k němuž budou cítit úctu a obdiv, a jeho skutky se pro ně mohou stát inspirací. Takovým vzorem pro ně mohou být například lidé, kteří se zachovali hrdinsky za druhé světové války.

1.3 Morálka lidí pomáhajících ohroženým v době nacismu

V době, kdy nacisté ovládali téměř celou Evropu, se mezi lidmi poslušně plnícími jejich příkazy objevili i tací, kteří se vzepřeli autoritě a nechali se vést svým morálním přesvědčením. Patřili sem lidé pomáhající uniknout Židům a jiným lidem ohroženým nacisty, ukrývající je u sebe doma či ti, kteří se jim snažili alespoň zajistit jídlo a další

věci nutné k přežití. Svými činy se tito lidé sami ocitli v nebezpečí, ale i přesto pokračovali ve své činnosti, dokud to bylo možné.

Jejich činy jsou tak výjimečné právě proto, že se vystavili nebezpečí, když se nepodřídili vládnoucímu režimu, ale zachovali si svá vlastní pravidla a především svou lidskost. Ve většině případů se nejednalo o lidi, kteří by v běžném životě nějak vynikali, byli to obyčejní lidé, „kteří dělali to, co se v dané době dělat podle jejich citění muselo.“ (Fogelmanová, 2000, s. 11)

Prvním a zásadním krokem k jednání bylo uvědomění si nebezpečí, které hrozilo Židům. Díky tomu, že viděli něco, co většina ostatních ne, mohli zachraňovat. Dokonce ani sami Židé zpočátku neviděli nebo nechtěli připustit, že by pro ně nacisté znamenali velké nebezpečí. Lidé je často museli přemlouvat k útěku. Někteří lidé sice věděli, že se něco děje, ale neposkytli Židům žádnou pomoc, nechtěli pro ně riskovat. Zachránci cítili potřebu něco proti nacistickému zlu podniknout, nechtěli dopustit, aby umírali nevinní Židé, a tak pomohli alespoň některým z nich. Převzali za ně odpovědnost, což podle psychologů Elizabeth Midlarské zahrnuje víru ve vlastní schopnost něco změnit, ovlivnit události. (Fogelmanová, 2000, s. 56) Kdyby nevěřili, že jejich plán uspěje, nemohli by se do takové akce pustit.

Zásadní otázkou je, proč se rozhodli vykonat takové pozoruhodné činy, co způsobilo, že dokázali vzdorovat nacistickému režimu a jen slepě neposlouchali nařízení. Záleželo na okolnostech, osobnosti daného člověka, pocitech a jeho životním běhu. (Fogelmanová, 2000, s. 124) Zachránci často nedokážou jednoznačně odpovědět na to, proč pomáhali Židům, jaké byli jejich důvody, mluví spíše o pocitech nutnosti to udělat. Mívají ale neopodstatněný pocit viny, že mohli udělat víc. Většina psychoanalytiků tvrdí, že zachránci jednali nevědomě spíše kvůli sebeuspokojení než z důvodu altruismu. Pouhá spokojenost sama se sebou by však nestála za tak velké riziko, kterému byli vystaveni. Při hledání toho, co zpočátku vyvolalo záchranné úsilí u jednotlivých zachránců, se ukázalo (na základě empirického výzkumu a analýzy), že velkou roli sehrála vědomá složka a zachránci byli rozděleni do pěti skupin podle jejich motivace k záchraně. Můžeme rozlišit morální hledisko (zachránce byl veden svědomím), judeofilii (zvláštní vztah k Židům), ilegální činnost (motivace protinacistickou ideologií), angažovanou profesionálnost (lidé běžně pomáhali ostatním i dříve, např. lékaři, sociální pracovníci) a poslední kategorii tvoří děti, které pomáhaly se záchranou Židů, protože jim to

nařídila rodina. Každý se samozřejmě nehodí do nějaké kategorie, někdy zachránce lze zařadit do více z nich, protože jeho motivace nebyla jednoznačná. I když existují výjimky, tyto kategorie umožňují poodkrýt tajemství zahalující hrdinské činy, lepší pochopení jejich altruistického chování a také vypovídají o osobnosti zachránců. Je zajímavé, že zachránci ze stejné kategorie pomáhali ohroženým lidem podobným způsobem a podobně se vyrovnali také se začleněním do běžného života po válce. (Fogelmanová, 2000, s. 125 – 126)

Budeme se zabývat typickými rysy morálně motivovaných zachránců, protože do této kategorie by mohl být zařazen také Nicholas Winton, jemuž se budeme dále věnovat. Zachránci motivovaní morálně zachraňovali Židy, protože cítili, že to bylo správné, že zkrátka musí něco udělat, jinak by zemřeli. (Fogelmanová, 2000, s. 127) Mají jasnou představu o tom, co je dobré a co špatné. Hodnoty morálně smýšlejících zachránců byly nezávislé na jiných osobách, záleželo jim hlavně na uchování své „morální integrity“ (Fogelmanová, 2000, s. 128), jednali v souladu se svým morálním přesvědčením. Většinou započali záchrannou činnost, až když je o pomoc někdo požádal. Když je však někdo oslovil, nedokázali pomoc odmítnout.

Lidé poskytující pomoc Židům za nacistické okupace byli rozdílní, ale přece jen je spojovaly podobné lidské hodnoty, které se vyvinuly z hodnot vštěpovaných jim v dětství. Zachránci často uváděli, že vyrůstali v pečující a milující rodině, která jim vštěpila sebeúctu a lásku, měli mezi sebou vřelé vztahy, rodič či pečovatelka s altruistickým chováním se pro ně stali vzorem, rodiče je vedli k toleranci vůči odlišným lidem, k samostatnosti (což bylo klíčové pro záchrannou činnost) a poslušnosti, které docílili vysvětlováním a péčí, nikoli fyzickými tresty. (Fogelmanová, 2000, s. 193) Každý zachránce samozřejmě neměl všechny tyto podmínky a našly se i výjimky, které vyrůstaly za naprosto jiných okolností, nicméně většina z nich takové dětství prožila. Podle Evy Fogelmanové není pochyb, že „jejich zážitky a hodnoty vštěpované v dětství měly vliv na jejich schopnost postavit se proti rasismu a vcítit se do postavení pronásledovaných“ (Fogelmanová, 2000, s. 193), i když na zahájení záchranné činnosti měly vliv samozřejmě i další faktory, než jen výchova v dětství.

Řada výzkumů ovšem ukazuje úzkou souvislost mezi rodičovskou péčí a altruismem. Sociolog Eli Sagan tvrdí, že svědomí vzniká na základě vztahu mezi dětmi a rodiči (či

jejich pečovateli). Vývoj svědomí podle něho probíhá ve třech fázích. První a zároveň nejdůležitější fází je láska a péče věnovaná dítěti. Jestliže je pouto mezi dítětem a rodičem pevné a láskyplné, rozvíjí se u dítěte zdravé svědomí. Další fází je ztotožňování dítěte s rodinou, chce jí vrátit náklonnost a pohodlí, které mu dopřávala. V tu dobu se začíná rozvíjet soucit a lítost. V poslední fázi chce dítě poskytnout náklonnost a pohodlí i lidem, kteří nepatří do rodiny. V této fázi svědomí zcela dozrává. Psycholožka Carolyn Zahnová-Waxlerová (zabývající se vývojem psychiky) ovšem zastává názor, že ke zrodu altruismu nestačí jen láska. Její výzkumy prokázaly, že je nutné spojit lásku i s rozumem a pevným vedením. (Fogelmanová, 2000, s. 194 – 195)

Nejčastěji zachránci hovořili o tom, že v nich rodiče vypěstovali náklonnost k ostatním tím, jak sami přistupovali k odlišným lidem. To byla hodnota, která stála u zrodu zachránceva já. Rodiče je učili, že všichni lidé jsou si rovni, nikdo není lepší než ten druhý. Snažili se, aby přijímali odlišnosti a rozvíjeli v nich tak toleranci vůči jiným lidem. Díky tomu na ně potom neměla nacistická propaganda takový účinek jako na ostatní, kteří nebyli od mala vedeni k toleranci. Děti také často pocházely z rodin, v nichž rodiče byli různého náboženského vyznání nebo národnosti, takže jim šli příkladem a přijímání rozličného smýšlení se stalo součástí jejich osobnosti. Rodiny, v nichž zachránci vyrůstali, se většinou stýkali s Židy a považovali je za sobě rovné.

Zachránci byli v dětství také vedeni k tomu, aby pomáhali ostatním, dokonce to od nich bylo očekáváno. Sociální psycholog Ervin Staub se domnívá, že právě zvyk pomáhat jiným přispěl k tomu, že se z nich stali zachránci. Jeho výzkumy ho přivedly ke zjištění, že „zapojení dětí do úsilí pomáhat jiným dětem je vedlo k tomu, že se pro ně později poskytování pomoci stalo samozřejmostí.“ (Fogelmanová, 2000, s. 202) Ochota pomáhat byla nejvýraznější u starších sourozenců navyklých pečovat o mladší děti, byli zvyklí přejímat za ně odpovědnost. Podle jiných sociologů vychází ochota pomáhat ovšem spíše „z rozvinutého smyslu pro empatii než ze zvyku.“ (Fogelmanová, 2000, s. 202) Mnoho budoucích zachránců v dětství zažilo úmrtí blízké osoby nebo jinou ztrátu a byli poté citlivější vůči utrpení jiných lidí, takže měli větší sklon k pomáhání lidem v nesnázích. Sami věděli, že snášení bolesti je o něco snazší, když o ně někdo pečuje a projevuje jim lásku. V dětství totiž měli někoho, kdo se o ně staral, když se nacházeli v kritickém období a pronásledování Židů jim poskytlo příležitost, aby laskavost prokázanou dříve jim projevíli někomu jinému.

Jak je patrné z předchozího textu, motivace zachránců není zcela jednoznačná, na rozhodnutí pomoci lidem v nebezpečí se podílelo mnoho faktorů, přičemž důležitou roli hrála výchova a celoživotní zrání jedince. Odborníci také neposkytují jednotnou odpověď na to, co mohlo budoucí zachránce v jejich životě ovlivnit natolik, že to mělo zásadní význam pro zahájení záchranné akce. I přesto zůstává tím nejdůležitějším fakt, že tito lidé nebyli lhostejní ke svému okolí, obětovali svůj klid a poskytli pomoc lidem v nouzi. V jistém smyslu záchrannou činnost vykonávalo za války poměrně dost lidí, nelze říci, že by bylo známo jen několik málo případů (což však nemění nic na tom, že jejich činy byly naprosto výjimečné).

Každý takový příběh může být jistě dobrým příkladem správného jednání, ale v jedné práci je nelze postihnout všechny. Proto se dále zaměříme pouze na Nicholase Wintona a jeho záchrannou misi. V jeho příběhu je obsaženo téměř vše, co jsme doposud zmínili. Už jeho životní cesta ukazuje, že se svými rysy v mnohém shoduje s ostatními zachránci. V jeho osobnosti se zračí již výše uvedené kvality jako morální inteligence, prosociální chování, správné jednání a mnoho dalšího spojeného s pojmem dobra. V jeho životě a vyprávění o misi lze najít praktické příklady toho, co bylo vyloženo v úvodní teoretické části, i když má jeho čin samozřejmě svá specifika a ne vždy se shoduje s běžnými poučkami o morálce. Nestandardní situace však vyžadovala zvláštní jednání. Díky své osobitosti, neobyčejnému charakteru a úžasné vnitřní síle se sir Nicholas Winton dokázal s danými okolnostmi vypořádat. Je proto výborným příkladem pro ostatní a seznámení s jeho příběhem je bezpochyby velice přínosné.

2 Životní cesta Nicholase Wintona

2.1 Rodinný původ a život před válkou

Nicholas Winton se narodil 19. května 1909 v Londýně. Tehdy se ještě jmenoval Wertheim. Jeho prarodiče byli původně němečtí Židé, kteří se po svatbě přestěhovali do Británie. Jejich syn Rudolf si vzal Barbaru narozenou v Norimberku a rozhodli se změnit své příjmení na Werthamovy, později na Wintonovy. Přestože žili v židovské komunitě, nechali své děti pokřtít. (Mináč, 2004, s. 111 – 112) I když je pan Winton pokřtěný, podle židovských zákonů je považován za Žida.

Se svými rodiči žil v Hampsteadu, což je část Londýna, kde bydlelo mnoho Židů, a tak byl s nimi ve styku. O svém židovském původu příliš nepřemýšlel, ale přece jen mělo židovské okolí vliv na formování jeho osobnosti. Přátelé jeho rodičů byli téměř všichni bývalí Němci, Židé. Wintonovi rodiče požadovali, aby se doma mluvilo německy, i když oba výborně ovládali angličtinu. Chtěli tak docílit toho, aby jejich děti uměly oba jazyky. Nicholas měl bratra Roberta a sestru Lottie. Ve čtrnácti letech začal studovat na škole ve Stowe, kde byl důležitý sport a vojenský výcvik – o vojenský výcvik však Nicholas nejevil zájem a špatně střílel. V té době se u něj začal vytvářet sklon k pacifismu. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 20 – 24) Byl ovšem vynikající v šermu a tato záliba mu vydržela ještě mnoho let. Pravděpodobně kvůli svému smíšenému původu neměl Nicholas ve škole příliš mnoho přátel a jeho původ ho ovlivnil i v pozdějších letech. V mládí si psal deník, díky němuž se dozvídáme jeho tehdejší myšlenky a pocity a díky kterému si sám pan Winton vybavil některé zážitky jinak zapadlé hluboko v paměti. Už v tehdejší době se v jeho zápiscích projevoval soucit s druhými.

V roce 1927 začal Winton pracovat v bance (S. Japhet) v City. Za dva roky odjel pracovat do Hamburku, aby získal další zkušenosti v bankovníctví. Vedl zde pestrý společenský život a jeho němčina se díky pobytu v Německu velmi zlepšila. Poté se přestěhoval do Berlína, kde si našel práci v další bance (Wassermann). Další zkušenosti jel načerpat do Paříže, kde pracoval v Národní kreditní bance. Nakonec strávil ještě nějaký čas v Americe v New Yorku, ale protože se situace čím dál více zhoršovala, odjel roku 1931 na přání otce zpět do Londýna. Ve světě nasbíral mnoho zkušeností

v bankovníctví a chtěl si tedy v této oblasti vybudovat kariéru, ale rok 1939 a druhá světová válka změnily jeho život.

Než však nastala tato doba, pracoval v Londýně i nadále v bankovníctví, později se dokonce stal členem londýnské burzy. Chtěl se naučit létat, a proto začal navštěvovat lekce pilotování. Kurz úspěšně zakončil v roce 1933 a stal se z něj kvalifikovaný pilot. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 33) Měl pestrý život, práce v bance a na burze ho bavila.

V polovině třicátých let si Winton začal všimnout neklidné situace v Německu, ale stále si ještě nikdo nepřipouštěl, jaké nebezpečí tamějším lidem hrozí. Situaci v Německu Wintonovi ukázal v novém světle Martin Blake, který tušil, že je v ohrožení celá Evropa. Také Maurice Lovell z Ministerstva financí měl vliv na Wintonovo politické myšlení. Ve Wintonovi se zrodil pocit, že by se měl nějak zapojit do boje proti hrozícímu zlu. V roce 1938 Blake Wintona požádal, aby za ním přijel do Prahy místo dovolené ve Švýcarsku. Winton cítil, že je to důležité, a tak za svým přítelem přijel. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 35 – 36) Když viděl, co se v Československu děje, začal jednat a zachránil tak život stovkám dětí. Záchrannou misi se budeme zabývat v následující kapitole, a proto nyní přejdeme do doby, kdy se Nicholas Winton vrátil zpět do Londýna.

2.2 Činnost za války a po ní

Po návratu do Londýna se zčásti věnoval práci v bance, ale po nějaké době dal výpověď, protože cítil, že je ho více potřeba jinde. „Dva dny před vyhlášením války požádalo Ministerstvo zdravotnictví Wintona, aby zřídil v Hampsteadu sklad protivzdušné civilní obrany.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 37) To znamenalo sehnat co největší počet dopravních prostředků pro odklizení poničených budov a převážení raněných do nemocnice. Ministerstvo si vybralo tu správnou osobu, protože Winton měl výborné organizační schopnosti a dokázal zařídit i to, co by se jinému zdálo nemožné.

Roku 1940 se rozhodl přihlásit k Červenému kříži jako dobrovolný řidič sanitky pro služby v zahraničí. Jeho první cesta vedla do Francie, kde zažil při německých náletech jedny z nejhorších chvil svého života. Poté co se vrátil do Anglie, zůstal u Červeného

kříže ještě rok. Jednu dobu také sloužil v domobraně. Miloval létání, a tak se přihlásil do Britského královského letectva, ale měl slabý zrak a nemohl být tedy přijat jako pilot. Alespoň piloty učil a za pár let se z něj stal letecký poručík. Roku 1944 byl jmenován zástupcem vedoucího letecké výstavy. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 43) Výstava se konala v různých Evropských zemích, a tak se dostal do mnoha měst zničených válkou. V této době si vedl deník a z jeho zápisků je zřejmé, jak hrozně vypadala města po válce a jak ho to zasáhlo. V jednom ze svých záznamů píše: „V celém městě jsme spatřili jen tři lidi a myslím, že se nenajde zeď, která by byla vyšší než pět stop. Člověk musí tato místa vidět, aby pochopil, co znamená totální zkáza. Je to mnohem horší, než jsem si kdy představoval, a bylo mi z toho všeho opravdu zle na duši.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 43) Když se vrátil opět do Londýna, bylo po válce.

Po hořkých zkušenostech z Evropy se Winton rozhodl, že pomůže najít nové domovy lidem, kteří kvůli válce všechno ztratili. Stal se členem Mezivládního výboru pro uprchlíky a po spojení londýnské kanceláře s Mezinárodní organizací pro uprchlíky v roce 1947 byl přeložen do Ženevy. Jeho úkolem bylo zlepšovat podmínky lidí postižených válkou. Dále měl zorganizovat prodej nacistické kořisti z americké okupační zóny, což bylo velmi obtížné. Musel se také postarat o roztavení a vyčištění drahých kovů z předmětů, které lidé museli odevzdat, než vstoupili do plynových komor. Byla to velmi nepříjemná práce, zvláště když si uvědomil, jak velké je množství těchto předmětů a že jejich vlastníci přišli o své životy. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 48 – 54)

Po dokončení tohoto úkolu se jeho život zklidnil. V roce 1948 začal pracovat v Mezinárodní bance v Paříži. Začátkem roku se v Paříži seznámil s Grete Gjelstrupovou, devětadvacetiletou dánskou sekretářkou ředitele banky pro Evropu. Ještě tentýž rok se vzali. Nějaký čas žili v Paříži, cestovali po světě, až přišel čas rozhodnout se, kde se usadí. Nakonec zvolili Anglii, protože chtěli žít v Evropě a Winton měl svou zemi velmi rád. Do práce na burze se už nechtěl vrátit, a když se od své matky dozvěděl, že jeden muž hledá partnera pro rozvoj továrny na zmrzlinové výrobky v Maidenheadu, rozhodl se práci vzít. Pod vedením Wintona a jeho partnera firma vzkvétala, dokonce ji koupila jedna známá firma, ale pro tak velkou společnost Winton nechtěl pracovat a raději po několika letech odešel. Po další zkušenosti s podnikáním si

uvědomil, že to není něco, co by chtěl opravdu dělat. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 58 – 60)

V roce 1950 koupil se svou ženou dům v Maidenheadu, ve kterém vyrůstaly jejich tři děti – Nicholas, Barbara a Robin. Za půl roku od Robinova narození se bohužel zjistilo, že je Robin mongoloidní, což změnilo život celé rodiny. Nedostalo se jim od žádného odborníka rady ani pomoci, jak zacházet s duševně postiženým člověkem, a tak museli sami zjišťovat, co mohou pro svého syna udělat. Jejich známí přicházeli s různými radami, ale konečné rozhodnutí bylo na nich – dát syna do ústavu nebo se o něho starat doma? Rozhodli se, že se o Robina budou starat sami. Čím byl starší, tím byla péče o něj náročnější, protože měl nemocné srdce. Když mu bylo sedm let, umřel. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 61) Pro Wintonovy bylo ovšem těchto sedm let velmi cenných. Jejich rodina se díky Robinovi více semkla a naučili se od něho spoustu věcí.

2.3 Angažovanost v humanitárních organizacích

Díky Robinovi se Winton později začal věnovat dobročinné práci, především ve společnosti MENCAP (organizace tělesně a duševně postižených). Stal se předsedou místní pobočky a členem celonárodního výboru. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 62) V roce 1958 si s Grete postavili v Maidenheadu svůj vlastní dům. Pan Winton v něm stále žije, ale bohužel už sám od roku 1999, kdy 28. srpna zemřela jeho žena na rakovinu. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 203)

Winton je také členem klubu Rotariánů, kteří organizují dobrovolné sbírky, sponzorují dětskou oční nemocnici v Indii, vozí nevidomé do klubů a za zábavou, a věnují se mnoha jiným dobročinným akcím. Tím v podstatě začala Wintonova charitativní činnost. Později se doslechl o Abbeyfieldu, což je ubytovací společnost organizující péči o nemocné a opuštěné staré lidi. Winton s pomocí dalších lidí vybral peníze, za které byl postaven domov pro seniory ve Windsoru. Tento domov byl otevřen v roce 1984 a je po Wintonovi pojmenován. O sedm let později byl domov dále rozšířen. Ani Grete nezůstala pozadu a angažovala se v dobročinné činnosti. Založila v Maidenheadu hnutí za Evropské přátelství s pobočkami v několika spřátelených městech. Byla jeho

předsedkyní patnáct let a i v dnešní době organizace stále funguje a rozvíjí se. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 62)

Nicholas Winton se i v letech, kdy mu náleží zasloužený odpočinek, věnuje dobročinným aktivitám, které jsou náplní jeho života. Už v roce 1967 skončil se zaměstnáním a od té doby se podílí na činnosti v Mencapu a v abbyfieldské asociaci, přičemž má stále členství v klubu Rotariánů. Navzdory svému bohatému programu si dokáže ušetřit čas i na záliby jako je divadlo, opera, bridge a cestování. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 188) Od roku 1988 si našel čas také na svou novou rodinu tvořenou zachráněnými dětmi a jejich potomky a příbuznými. Zasluhou jeho srdečnosti, přívětivosti, laskavosti a zájmu vzniklo mezi ním a „jeho dětmi“ skutečné přátelství. Také jeho žena Grete k nim byla vždy velmi milá a vítala návštěvy s radostí.

2.4 Ocenění a vyznamenání

Roku 1989 navštívil Nicholas se svou ženou Izrael, „aby v Jad Vašemu, památníku mučedníků a hrdinů holocaustu v Jeruzalémě, uložili původní dokumenty záchranné mise.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 190) Pan Winton byl Hugem Maramem navržen na cenu udělovanou Izraelem – Spravedlivý mezi národy. On s tím však nesouhlasil, protože podle svého mínění nesplňoval pro tuto poctu podmínky. Pro získání izraelského řádu musí být člověk spravedlivý a zachránit životy v okupované zemi, kde je sám ohrožen. Bylo však rozhodnuto, že všechny požadavky Winton nesplňuje, a tak v tu dobu ocenění nezískal. V roce 2002 mu ovšem Wiesenthalova humanitární cena – Spravedlivý mezi národy – byla udělena. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 13)

Za nejvýznamnější čin Nicholase Wintona bývá považována záchrana dětí z Československa. Lidé si ho však váží také za činnost v dobročinných organizacích a za služby veřejnosti – za ně mu královna v roce 1983 udělila řád MBE (Member of the Order of the British Empire). (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 195) Nicky je pro svoje schopnosti, energii, obětavost a laskavost uznávaný, lidé ho za jeho přínos ostatním obdivují. Do své práce se vloží vždy naplno a vždy zanechá něco ze sebe. Je velmi oblíbený, vnáší do života lidí klid, radost a spokojenost. Není tedy divu, že mu bylo uděleno několik vyznamenání. Jedno z dalších bylo vyznamenání Paula Harrise

z roku 1991, což je jedno z nejvyšších v organizaci Rotariánů. Ti mu také později udělili cenu Služba jiným, ne sobě za šíření dobré vůle mezi národy.

Roku 1991 navštívil Winton se svou manželkou Prahu. Průběh návštěvy je popsán v následující kapitole. Nyní je důležitý fakt, že při této návštěvě byl pan Winton na Staroměstské radnici jmenován čestným občanem Prahy a dokonce byl pozván českým prezidentem Václavem Havlem na Hradčany. Václav Havel mu chtěl osobně poděkovat za tolik zachráněných životů československých dětí. Pan Winton do Prahy zavítal ještě několikrát. Na oficiální návštěvu přijel roku 1998, kdy ho pozval pan prezident a 28. října mu udělil nejvyšší řád České republiky – řád Tomáše Garrigua Masaryka.

V únoru roku 1999 Winton „obdržel čestné občanství královského města Windsoru a Maidenheadu za život zasvěcený humanitární činnosti.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 200) Byla po něm dokonce pojmenována jedna planeta, kterou v roce 2000 objevili čeští vědci. Peter Rafaeli (český honorární konzul ve Philadelphii v USA) se zasloužil o to, že byl Nicholas Winton v USA oficiálně prohlášen hrdinou. Pan Rafaeli cítil, že USA musí tomuto muži za záchranu tolika dětí nějak poděkovat, protože oni v roce 1939 nepřijali do své země ani jedno. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 15) Od 11. března 2003 se může pyšnit titulem sir (i když si na tom vůbec nezakládá), protože byl anglickou královnou Alžbětou II. povýšen do šlechtického stavu „za záchranu 669 českých a slovenských dětí před nacistickou brutalitou.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 123) V roce 2007, kdy Nicholas Winton navštívil ČR na pozvání Mateje Mináče, mu bylo uděleno tehdejší ministryní obrany ČR Vlastou Parkanovou vysoké vojenské vyznamenání. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 17)

Nicholas Winton za svoje zásluhy získal mnoho ocenění, která mu právem patří. Síla jeho osobnosti je obrovská. Jak bylo uvedeno výše, nejvíce proslul záchranou dětí z Československa ve 30. letech minulého století. Proto si teď přiblížíme onu dobu a podmínky, za kterých se zrodila tak šlechetná myšlenka.

3 Záchranná mise

3.1 Situace v Evropě na konci 30. let

Ve 30. letech se v Německu k moci dostal Adolf Hitler, který chtěl ovládnout Evropu, kde měli podle jeho představ žít jen ti nejsilnější – árijci. Potřeboval se tedy zbavit všech, kteří neodpovídali jeho požadavkům, zejména Židů. Ztrpčoval jim život pronásledováním, vymýšlel pro ně zvláštní zákony a omezení, a tak postupně naplňoval svůj plán na vyhlazení židovské rasy. Lidé však nevěřili, že by mohl zajít tak daleko a uskutečnit to, o čem psal ve své knize *Mein Kampf*. Nechtěli opustit své domovy a stále doufali, že se situace uklidní, ale Hitler měl jasný cíl a ten chtěl za každou cenu splnit. Židé měli stále méně práv, nemohli chodit na veřejná místa, museli odevzdat svůj majetek a zanedlouho mnohé z nich čekala cesta do koncentračního tábora. Jak rostla Hitlerova moc v Evropě, tak přibývalo násilí páchané na Židech a lidech, kteří odporovali nacistickému režimu. V roce 1939 nacisté začali zakládat koncentrační tábory, kam zavírali Židy a další lidi, kteří s nimi nesympatizovali. Koncentrační tábory byly vydávány za pracovní, ale ve skutečnosti tam lidé procházeli peklem. Hladověli, žili v otřesných podmínkách a mnozí byli zabiti v plynových komorách. Tímto způsobem Hitler dokázal zbavit života 6 milionů lidí. (Mináč, 2004, s. 42 – 47)

3.2 Zrod záchranné mise a přípravy na transport dětí

Jelikož Winton jezdil do Německa, zaznamenal tam rostoucí moc nacistů a později také zatýkání Židů a násilí jednotek SS. Británie a další země však nevěřily, že by Hitlerovy plány na ovládnutí okolních států a vyhlazení Židů mohly být myšleny vážně. Wintona situace v Německu nenechávala klidným, tušil, že Hitler se nespokojí jen se svým územím a bude chtít stále víc. V roce 1938 Československo vydalo Německu bez boje Sudety na nátlak Spojenců, kteří věřili Hitlerovu slovu, že potom už nebude požadovat další území. Tehdejší britský předseda vlády Neville Chamberlain tak chtěl zajistit mír. Winton se však dozvěděl, že brzy bude okupováno celé Československo (což byla přísně tajná informace), protože získal od jednoho úředníka z německé ambasády mapy s plánem na postupné obsazení celé Evropy Německem. Dokonce tam bylo uvedeno, kdy má dojít k obsazení určitých států a vyplývalo z toho, že zanedlouho vypukne válka, takže nebylo času nazbyt. (Mináč, 2004, s. 66) Winton věděl, že musí co

nejrychleji začít jednat, protože jakmile začne válka, nepodaří se mu z Československa už nikoho dostat. V Německu viděl násilí páchané na Židech a tušil, že to samé se bude dít i v Československu, takže tam nebylo bezpečno. Jeho předtucha byla správná, protože zanedlouho skutečně vypukla druhá světová válka a Židé byli hromadně posíláni do koncentračních táborů, kde většina zemřela.

Než k tomu došlo, stačil Winton a jeho společníci zachránit 669 československých dětí tím, že pro ně zajistili dopravu do Británie a dokázali jim opatřit náhradní rodiny. V Německu tou dobou neustále sílil hněv proti Židům a nacisté se dopouštěli stále většího násilí. Po zvěrstvech, která se děla za Křišťálové noci (ničení židovských domů a synagog, vraždění a zatýkání lidí) bylo jasné, že nacisté nenechají Židy jen tak v klidu žít. Území ovládané Hitlerem se stalo pro Židy velmi nebezpečným. Britská vláda tedy uvolnila imigrační zákony. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 71) Do Británie mohly za zjednodušených podmínek přijet děti z Německa a Rakouska. Došlo ke spojení různých dobrovolných organizací, aby se mohly ohrožené židovské děti dostat do bezpečí. Než začala válka, bylo zachráněno téměř deset tisíc dětí z Německa a Rakouska. O děti z Československa se však nezajímali.

V prosinci 1938 měl tehdy devětadvacetiletý Nicholas Winton odjet lyžovat na hory s přítelem Martinem Blakem. Ten mu však zavolał, že dovolenou zrušil a pojede do Prahy, kde bude potřebovat jeho pomoc. Žádal Wintona, aby za ním co nejdříve přijel. Winton tedy také zrušil dovolenou a vydal se za svým přítelem do Prahy. Tam se od něho dozvěděl, že se snaží dostat nejohroženější uprchlíky ze Sudet pryč z Československa. Na pomoc ho vyslal Britský výbor pro uprchlíky z Československa (BCRC). Výbor měl v Praze kancelář vedenou Doreen Warrinerovou. Se svým tajemníkem Billem Barazettim pomáhali uprchlíkům odjet do bezpečí. Starali se však jen o dospělé, kteří často nemohli brát své děti s sebou, aby získali v Británii práci. S dětmi by to totiž šlo jen velmi těžko. Neexistoval nikdo, kdo by se postaral o záchranu ohrožených dětí – do té doby, než se objevil Nicholas Winton.

Soucítil s pronásledovanými a rozhodl se, že jim musí pomoci. Věděl, že Británie povolila vstup do své země dětem z Německa a Rakouska a to ho přivedlo k myšlence, že by totéž mohla vláda povolit i ohroženým dětem z Československa. Napsal tedy dopis, na který mu přišla kladná odpověď, ale pro vstup dětí do Británie byly uloženy přísné podmínky. Pomoc potřebovaly tisíce dětí a Winton musel najít způsob, jak vše

zorganizovat. Každý den za ním přicházeli rodiče s přáním, aby se jejich dítě dostalo do bezpečí, i když to mohlo znamenat, že už se nikdy neshledají. Žádostí bylo mnoho, a tak Winton musel sestavit „seznam nejnaléhavějších případů.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 74) V Praze fungovalo pět výborů pro uprchlíky a každý výbor měl svůj seznam těch nejohroženějších. Bylo však nutné pořídit jen jeden seznam a vybrat děti, které jsou v největším ohrožení, což se nakonec podařilo (ukázka části seznamu je k dispozici v příloze č. 1, obr. č. 4).

Winton navštívil uprchlický tábor, kde lidé žili v hrozných podmínkách. Zasluhou svého přítele, který se nad tím vším rozplakal, si uvědomil, že nesmí litovat každého člověka v nouzi. Musel se naopak proti vši hrůze obrnit a soustředit se na svou misi, aby zachránil co nejvíce lidských životů. Také bylo nutné dávat si pozor na špehy pracující pro Němce, aby nebyla zakázána jejich záchranná akce.

Protože ostatní lidé z výboru měli mnoho práce s dospělými, pracoval Nicholas Winton na záchraně dětí sám. Jednou se ale v hotelu seznámil s Trevorem Chadwickem, mladým anglickým učitelem, který mu nabídl pomoc. Od té doby pracovali spolu. Winton měl tak nabitý program, že občas zapomněl, že je v Praze jen na omezenou dobu se souhlasem jeho zaměstnavatele. Musel zažádat o prodloužení dovolené a i přesto, že s jeho činností šéf příliš nesouhlasil, zůstal Winton v Praze ještě deset dní. Nezáleželo mu na výhodném obchodu, kvůli kterému jeho nadřízený požadoval, aby se vrátil, nezáleželo mu na tom, jestli přijde o práci. Hlavní pro něho bylo dostat co nejvíce dětí z Československa a tomu podřídil v danou chvíli vše.

Po návratu do Anglie vyjednával s tamními úřady potřebná povolení pro příjezd dětí z Československa do Británie. O záležitosti v Praze se staral Chadwick. Bylo také potřeba, aby byl uznán jako tajemník dětské sekce (v rámci výboru BCRC) a mohl získat od Ministerstva vnitra víza pro děti. Obrátil se s žádostí o pomoc i na Hnutí, které se zasloužilo o dětské transporty z Německa a Rakouska, ale pomoci se nedočkal. Výbor BCRC nespěchal s vydáním oficiálního pověření, ale Winton věděl, že není času nazbyt. Proto se rozhodl jednat na vlastní pěst. Dal si na dopisní papír vytisknout záhlaví Britský výbor pro uprchlíky z Československa (BCRC), pod to výrazně Dětská sekce a připojil k tomu svoji soukromou adresu. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 81) Vše vypadalo oficiálně a tedy i věrohodně, takže to výborně fungovalo. Díky jeho odvážnosti a odhodlanosti neprodleně jednat se mohla celá akce rozjet.

Nejednal sice podle stanovených předpisů, ale v tu chvíli udělal to nejlepší, co mohl. Kdyby čekal na úřady, do Británie by se dostalo mnohem méně dětí.

Jak bylo uvedeno již výše, Winton musel pro děti získat potřebná povolení k vycestování z Československa do Anglie (vyobrazení takového povolení lze najít v příloze č. 1, obr. č. 3). Problémem bylo, že úřady nebraly nacistickou hrozbu vážně, domnívaly se, že se už nic nemůže stát, a tak nechápaly, proč na ně Winton tak naléhá a spěchá na vydání dokumentů. Další přitěžující okolností byl fakt, že Winton neměl silného finančního sponzora. Podmínky pro vstup československých dětí do Británie tak byly přísnější než pro uprchlíky z Německa a Rakouska, o které se staralo Hnutí. „Winton nepatřil oficiálně k žádné velké organizaci a neměl prostředky na financování takové akce, takže jeho úkol byl složitější. Než dostal víza, musel předložit žádost pro každé dítě zvlášť, dále lékařské vysvědčení a důkaz, že je pro dítě připravený domov a má ručitele nebo pěstouna, který je ochotný ho živit a posílat do škol až do sedmnácti let jeho věku.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 81) Náhradní rodiče také museli složit zálohu padesát liber pro případ, že se dítě vrátí do vlasti nebo odjede do jiné země. Nutno podotknout, že v té době bylo padesát liber dost peněz. Winton se musel vypořádat se všemi překážkami, věděl, že mise se může podařit, jen když bude dostatečně vynalézavý a neústupný. Vložil do záchrany dětí všechnu svou energii a snažil se jednat co nejrychleji.

Rozesílal dopisy všelijakým organizacím a tisku s žádostí o pomoc při hledání ručitelů a pěstounů. Přítelkyně Martina Blakea, Barbara Willisová, nabídla Wintonovi, že mu bude dělat sekretářku, čímž mu velmi pomohla. Dala mu také seznam všech organizací Britského výboru v Anglii. Napsali spolu zprávu o příšerné situaci v Československu a o tom, že je potřeba zachránit děti nacházející se v zoufalé situaci. Bylo tam také uvedeno, že mají k dispozici seznam nejnaléhavějších případů, fotografie dětí a údaje o nich, které může každý případný ručitel či pěstoun dostat. Dopis rozeslali všem místním pobočkám výboru BCRC a k jejich velké radosti měla jejich žádost odezvu.

Rodiče ohrožených dětí, které byly na Wintonově seznamu, mu na jeho žádost poslali fotografie svých dětí. Nalepil je na kartičky a rozeslal do různých koutů Británie (v příloze č. 1 na obrázku č. 2 si lze prohlédnout, jak taková kartička vypadala). K fotografiím připojil i údaje o dětech, o jejich zájmech a dovednostech, protože věděl, že tím vzbudí větší zájem u adoptivních rodin. Dokonce sám obcházel domy a nabízel

děti cizím rodinám, jeho nasazení bylo neskutečné. Tato taktika opravdu fungovala a povedlo se mu tímto způsobem najít rodiny pro mnoho dětí. (Mináč, 2004, s. 85 – 87) Po nalezení pěstounů a složení záruk se seznamy dětí předkládaly Ministerstvu vnitra. Cizinecké oddělení však vydávalo víza velmi pomalu, protože lidé, kteří tam pracovali, nechápali naléhavost situace, podle nich nebylo proč spěchat. Trevor Chadwick a Bill Barrazzetti se tedy museli uchýlit k falšování dokumentů. Češi i Němci doklady přijali, nepoznali, že nejsou pravé. V Británii by jim to ale pravděpodobně nevyšlo, a proto vždy na dětské transporty čekal v přístavu člověk, který vyměnil falešná víza za pravá, protože mezitím přišla.

Odjezd dětí z Prahy nebyl vůbec jednoduchý. „Každé dítě muselo mít své britské i tranzitní vízum, bylo třeba zamluvit a zaplatit zvláštní vagony a později celé vlaky.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 83) Děti musely být včas dopraveny do Prahy a bylo nutno najít zodpovědné dospělé lidi, kteří se při přepravě měli starat o děti a pak se museli vrátit zpět do Prahy, aby neohrozili následující transporty.

3.3 Uskutečnění transportů

Už v prosinci roku 1938 se Wintonovi podařilo uskutečnit první transport dětí do Švédska. Počátkem března 1939 předložil Winton seznam dvaceti dětí, které mohly vycestovat do Anglie. Tato první skupina odjela 14. března 1939. Den poté začali Němci okupovat celé Československo.

Na počátku okupace nebyla nenávist vůči Židům zvlášť nápadná. Hitler se snažil světu dokázat, že není tak krutý. Potají byli ale lidé zatýkáni a posíláni do koncentračních táborů v Německu. Po vpádu do Československa bylo očividné, že Hitler neumí dodržet své slovo a válka se stala nevyhnutelnou. Winton předvídal brzký začátek války, a tak se do záchrany dětí vložil s ještě větší vervou a odhodláním. Pomáhala mu média, která zveřejňovala jeho výzvy, Winton oslovoval školy, všemožné instituce a skupiny. Nabídky na přijetí dětí k jeho radosti přibývaly, ozývaly se organizace, lidé z různých vrstev, různého vyznání.

Po okupaci se život uprchlíků radikálně zhoršil a dostat děti pryč bylo čím dál tím složitější a nebezpečnější. Žádosti rodičů se nyní mnohonásobily, nyní zde byly tisíce rodičů místo stovek, jak tomu bylo před okupací. Snažili se své děti dostat

z Československa i přesto, že jim odloučení přinese mnoho bolesti a strádání. Pocity rodičů, kteří doufali, že z tolika dětí bude vybráno zrovna jejich, jsou téměř nepředstavitelné. Navíc se toho okamžiku zároveň báli, protože se tak museli vzdát blízkosti svých dětí, museli se odvážit poslat je daleko do cizí země k úplně neznámým lidem. Vystávaly jim tisíce otázek a jistě museli často přemítat, jestli učinili správnou volbu, když se rozhodli poslat je pryč. Nejdůležitější pro ně však bylo bezpečí jejich potomků. Menším dětem bylo řečeno, že jedou na prázdniny a jejich rodiče za nimi také přijedou. Některé děti braly odjezd do Anglie jako úžasné dobrodružství a šanci naučit se cizímu jazyku. U mnohých se ovšem objevily pochybnosti, jestli se ještě s rodiči někdy setkají. V hloubi duše ale pevně věřily, že jejich rodiče vše ustojí a až všechny ty hrůzy skončí, budou zase všichni spolu. Loučení na nádraží bylo velmi dojemné, všude bylo slyšet pláč a nářky, děti nechtěly opustit své milované rodiče. Rodiče však v sobě museli najít dostatek síly a nedat na sobě znát svůj obrovský smutek. Museli naopak děti povzbuzovat a uklidňovat, že vše dobře dopadne. Málokdo si asi umí představit, co v tu chvíli prožívali.

Určitou představu si lze udělat díky knize Perličky dětství od Věry Gissingové, která je jedním ze zachráněných dětí. V knize popisuje, jak se dostala na Wintonův seznam, následné loučení s rodiči, průběh transportů a léta strávená v Anglii. Vypráví také o svém návratu do Československa po válce. Součástí knihy je i korespondence s jejími rodiči a deníkové záznamy, v nichž jsou zachyceny její pocity. Čtenář se tak může dozvědět, jak se vyrovnávaly děti s odloučením od rodičů a zvykaly si na jiné prostředí a zároveň co asi prožívali rodiče těchto dětí, jak snášeli odloučení oni.

Winton se staral především o umístění dětí do rodin a velice ho potěšil zájem lidí. Nebyl čas vybírat, která rodina by byla nejvhodnější, byl vděčný za každého, kdo projevil ochotu ujmout se ohroženého dítěte. Setkal se s kritikou kvůli rozdělování sourozenců či umisťování Židů do křesťanských rodin, ale Winton reagoval slovy: „Uvědomte si, že v Británii byla hospodářská krize...Kdybych byl čekal na rodiny ochotné přijmout dva sourozence, většina dětí by se nedostala pryč...Ignoroval jsem jejich námitky...Mně šlo o záchranu životů, ne duší. Je-li vám milejší mrtvý Žid než obrácený na jinou víru, je to vaše věc.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M. 2002, s. 87 – 89)

Našly se židovské instituce (školy, učňovské farmy, ubytovny), které se staraly, aby si děti uchovaly židovskou víru. Velmi aktivní byla organizace pro děti a mládež Aliyah.

Zřídili v Anglii střediska pro výuku zemědělství, kde byly ubytovány stovky židovských chlapců a dívek od čtrnácti do sedmnácti let. Pro tyto věkové kategorie bylo totiž obtížnější nalézt pěstouny, protože rodiny upřednostňovaly děti od šesti do deseti let, zejména dívky. Na farmách žily děti v kolektivu, cílem bylo udržet je v židovském prostředí a připravit na život v Palestině. Dětem však chybělo rodinné pohodlí, domov, a láska rodičů, které se dostalo alespoň od náhradních rodin nějakým dětem.

Existovaly organizace, kterým šlo naopak o to, aby se z dětí stali křesťané. Nejznámější byla Barbikanská misie. Starala se přibližně o sto dětí. Záměry této organizace však vzbuzovaly nevoli u židovských organizací. Došlo to až tak daleko, že se ortodoxním Židům podařilo pozastavit transport osmdesáti dětí, které měla Misie přijmout. To se dětem stalo osudným. Spory o víru se z tohoto hlediska zdají opravdu nesmyslné. Na prvním místě má být přece vždy život člověka, teprve potom v co věří.

Nyní přejdeme k tomu, jak probíhaly samotné transporty. První transporty dětí byly uskutečněny ve speciálních vagonech připojených k běžným vagonům, ve kterých byli normální cestující. Zpočátku děti odjížděly po menších skupinkách a nebylo potřeba zajišťovat celé vlaky. Časem děti přibývaly a bylo nutné opatřit a zaplatit zvláštní vlaky. Bylo to obtížné a trvalo to dlouho. Němci ani Češi záchranu dětí neulehčovali. Kladli si různé požadavky a zneužívali tak situace. Winton musel dát například Českým drahám nemalou sumu peněz, protože vyhrožovaly, že jinak nedovolí vlakům odjet.

Na Wintonově seznamu je spousta jmen a s nimi i data narození, sponzoři, ručitelé i místo určení v Británii. Ta jména znamenají zachráněné životy. Kdyby člen Výboru BCRC, pan Lewinsohn, neshromáždil a neposlal panu Wintonovi všechny důležité dokumenty, dopisy apod., s největší pravděpodobností by vše bylo zničeno nacisty. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 142) Věra Gissingová však zjistila, že ne všechny zachráněné děti jsou uvedeny v seznamu. Jsou to ty, které se do transportu dostaly v posledním okamžiku. Tak přijeli do Anglie například sourozenci Ehrmannovi. Jejich rodiče se starali o některé sirotky uprchlíků, čímž se vystavovali velkému riziku. Doreen proto jejich matce slíbila, že v případě zhoršení situace zařadí její děti do dětského transportu. Protože se vše odehrálo na poslední chvíli, neměly děti sponzora ani zajištěné pěstouny. Nakonec se pro ně domovy ale našly.

Zásluhou Nicholase Wintona a jeho spolupracovníků odjelo z Československa do Británie v období od 14. března do 2. srpna 1939 osm vlakových transportů s 669 dětmi.

V úředních dokumentech však není zahrnuto dvacet dva dětí vybraných Barbikanskou misií ani dvacet devět dětí, kterým Winton pomohl odjet do Švédska. Dále zde chybí děti, které odletěly do Británie s Chadwickem. Na Wintonově seznamu je uvedeno pouze 591 jmen, z čehož vyplývá, že 78 dětí mělo pravděpodobně vlastní vízum nebo se dostaly do transportu na poslední chvíli. Věra Gissingová se setkala asi se 250 „Wintonovými dětmi“ a 12 z nich není na seznamu. Proto můžeme s jistotou říci, že jména některých dětí, které přijely do Anglie vlakovým transportem, skutečně na seznamu chybí. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 147) Je tedy zřejmé, že zachráněných dětí bylo víc, než uvádí dokumenty. Otázkou zůstává, kolik jich opravdu bylo.

Na 1. září 1939 byl plánován odjezd devátého transportu, ale ten den vtrhl Hitler do Polska a začala válka. Hranice musely být uzavřeny a největší transport se dvěma sty padesáti dětmi nemohl odjet. Děti už byly shromážděny na nádraží, ale svého odjezdu se bohužel nedočkaly. Později byly odvezeny do koncentračního tábora, kde na ně čekala smrt. V tu dobu Winton o krutém osudu těchto dětí nevěděl. Informace se k němu dostaly až o mnoho let později a jejich smrt si vyčítal. Se začátkem války skončila záchranná mise. Winton byl zarmoucený, že už nemohl pomoci dalším dětem, ale pokoušel se utěšovat myšlenkou na zachráněné životy těch, které se do Británie dostaly.

Za války se začal věnovat jiným činnostem a tuto část svého života nechal za sebou a nepřemýšlel o ní – až do roku 1988, kdy jeho žena objevila na půdě staré dokumenty a dozvěděla se o celém příběhu. O tom, jak se příběh dostal na veřejnost, bude pojednávat následující kapitola. Nyní se ovšem vraťme k dětem, které přijely do Anglie a jejich život se tak změnil.

3.4 Život dětí v Anglii a jejich návrat do vlasti

Když děti přijely do Anglie, čekaly na své opatrovníky. Na krku měly cedulky se jmény. Někdo jména vyvolával a angličtí opatrovníci si je postupně přebírali. (Gissingová, 1992, s. 33 – 34) Děti se dostaly do různých rodin a čekal je nový život, na který si musely zvyknout.

Tato situace však nebyla těžká jen pro děti a jejich rodiče v Československu, kteří museli překonat odloučení od svých potomků. Pro britské rodiny to také nebylo snadné, ale přesto mnoho z nich na sebe vzalo v roce 1939 tento nelehký úkol – rozhodli se pomoci uprchlíkovi z Československa, dát mu domov, svou lásku, pečovat o něj a to bez jakékoli finanční pomoci. Díky jejich obětavosti děti našly nové domovy a mohly žít v bezpečí.

Ne pro všechny děti se našly náhradní rodiny, a tak bydlely ve školních farmách, ubytovnách a podobných institucích. Pro ně bylo horší zvyknout si na cizí prostředí, neexistovala žádná rodina, která by se jim poskytla rodinné zázemí. To byl případ Harryho Warschauera, který se cítil velmi opuštěný. Pocit samoty ho dohnal až k sebevraždě, ale naštěstí byl včas nalezen. Odvezli ho k Wintonově matce, která už v té době byla také začleněna do záchranné mise. Vlila mu do žil novou energii a optimismus, takže se o sebevraždu už nikdy nepokusil.

Pocit osamělosti znaly moc dobře i ty děti, které se dostaly do anglických rodin. Většinou pro ně bylo obtížné přizpůsobit se úplně jinému životnímu stylu, naučit se novou řeč a žít u lidí, které nikdy předtím neviděly. Velmi se jim stýskalo po rodičích, domově, známém prostředí a nemohly si zvyknout na rezervovanější chování Britů. Většinou měly se svými pěstouny hezký vztah, ale chyběly v něm citové projevy. Pěstouni totiž nechtěli nahrazovat pravé rodiče dětí, nechtěli, aby se jim odcizily, protože věřili, že se opět vrátí domů. To ovšem děti v té době nechápaly.

V roce 1940, po pádu Francie, byla ve Walesu založena Československá škola (Gissingová, 1992, s. 9). Pro většinu „Wintonových dětí“ byla tím nejlepším, co je za války potkalo. Mohly zde pokračovat ve studiu v českém prostředí a setkávaly se s ostatními dětmi, které měly podobný osud, takže se mezi nimi vytvořilo velmi silné pouto. Věra Gissingová se o škole vyjadřuje takto: „Byla pro nás jakýmsi přístavem, dala nám pocit, že někam patříme, dala nám pocit bezpečí tehdy, když jsme to nejvíc potřebovali. Stala se naším domovem a my byli jedna velká rodina.“ (Gissingová, 1992, s. 9) Ve škole vyučovali emigranti a navštěvovaly ji děti od 6 do 18 let – většinou děti diplomatů, českých vojáků a letců, politických uprchlíků a mnoho židovských dětí. Škola se snažila děti vzdělávat jak v angličtině, tak v češtině, aby se neodcizily české kultuře a zároveň se učily o Británii, která se pro ně stala přechodným domovem. (Gissingová, 1992, s. 79 – 80)

Když konečně přišla toužebně očekávaná zpráva o konci války, byli všichni šťastní, jenže pro děti to neznamenovalo konec nejistoty. Netrpělivě čekaly na zprávy z Československa o svých rodičích a příbuzných. Velká většina se však dočkala zklamání, když jim bylo sděleno, že jejich rodiče a častokrát ani jiní bližší příbuzní nepřežili. Proto se mnoho z nich rozhodlo zůstat v Británii nebo žít v jiné zemi, do Československa se už nevrátily. Zejména děti, které přijely do Británie v útlém věku, už do jejich rodné země nic netáhlo – zapomněly češtinu, neměly se tam ke komu vrátit, Československo už pro ně bylo cizí zemí. V Británii si naopak vytvořily velmi vřelé vztahy se svými pěstouny, našly si tam přátele a zvykly si na místní způsob života.

Děti, které navštěvovaly československou školu, vnímaly všechno jinak. Díky životu mezi svými krajany a výuce českým jazykem pro ně bylo stále pravým domovem Československo, i když si mnohé zamilovaly život v Británii. Číslo z nich vlastenectví a chtěly se vrátit do své země už jen proto, aby viděly, jak to tam po tolika letech vypadá a co se stalo s jejich rodinami. Některé měly štěstí a zůstal jim naživu alespoň některý příbuzný, takže se měly ke komu vrátit. Děti odhodlané vrátit se do Československa se dočkaly v červenci a srpnu 1945. Přiletěly do Prahy letadly Královského letectva. Nečekalo tam na ně však nic radostného.

Lidé přeživší válku a uprchlíci nedostali zpět svůj majetek. Ten, kdo ho za války zabral, měl na něj podle státu právo. Ani po hrůzách, které museli tito lidé přetrpět, se jim nedostalo spravedlnosti a museli si hledat nové domovy. Pro mnohé z nás je jistě nepředstavitelné, kolik v sobě museli najít síly, aby zvládli bojovat a překonat překážky, které jim osud stavěl do cesty. Nedočkali se pomoci ani od svých dřívějších přátel, hodně lidí se na ně dívalo spíše s odporem než soucitně. Děti takové chování velmi zraňovalo, nečekaly, že se lidé mohou tak moc změnit. Nebylo pro ně snadné zapojit se do kolektivu ve třídě. Spolužáci jim neprojevovali žádnou laskavost, chovali se k nim chladně. Dokonce i někteří učitelé k nim byli spíše nepřátelští a dávali jim najevo, že nepatří mezi normální studenty. I když bylo po válce, chovali se k nim kvůli jejich židovskému původu velice nepěkně. Zřejmě v nich ještě zůstal vliv nacistické propagandy. Svě o tom ví například Věra Gissingová a někteří její spolužáci z Československé školy ve Walesu. V knize Perličky dětství popisuje, jak k nim byli ostatní lidé krutí a otáčeli se k nim zády.

Další rána přišla s nástupem komunistického režimu. Pro komunisty byli bývalí uprchlíci podezřelí, a tak ani v této době neměli klid. Byli vyslýcháni a v Československu je nečekalo nic dobrého. Věře Gissingové se naštěstí podařilo odjet do Británie, kde zůstala její sestra. Británie se tak stala jejím domovem.

3.5 Wintonovi spolupracovníci

Winton se samozřejmě o celou záchrannou akci nezasloužil sám. Na pomoci dětem se podíleli i jiní lidé. Jednou z nich byla Doreen Warrinerová. Ona zahájila celý projekt, kontaktovala Martina Blakea a ten Nicholase Wintona. Bez ní by byl pravděpodobně osud mnoha lidí zpečetěn. Doreen odletěla do Prahy v říjnu 1938 a začala poskytovat pomoc politickým uprchlíkům. Zavolala o pomoc Blakeovi, protože po uprchlících v Československu zůstaly jejich ženy s dětmi a sama nemohla vše zvládnout. Díky dlouhému vyjednávání s britskou vládou se Doreen podařilo získat nový domov pro téměř pět tisíc uprchlíků. Vláda totiž založila „půjčovní fond na pomoc emigraci a nalezení nového domova pro uprchlíky.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 94) Významnou roli zde sehrál R. J Stopford z ministerstva financí, jenž zajistil půjčku, která pomohla čtrnácti tisícům uprchlíků, mezi nimiž bylo také mnoho „Wintonových dětí“. V dubnu byli vyslýcháni Gestapem někteří z Doreeniných kolegů, a tak bylo rozumné, aby se Doreen vrátila do Anglie. Pouhých pět dní po příjezdu do Anglie přišlo do kanceláře Výboru BCRC Gestapo a chtělo Doreen zatknout. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 96)

Doreeninou práci převzala Beatrice Wellingtonová. I přes nebezpečí, které jí hrozilo, pracovala na záchraně lidí až do konce července a podařilo se jí vypravit poslední skupinu, která čítala sto dvacet žen a jejich dětí.

Dalším člověkem podílejícím se na záchranné misi byl již dříve zmíněný Trevor Chadwick. Původně byl ještě s jedním učitelem vyslán do Prahy školou, ve které učil, aby přivezl dva chlapce k adopci. Doslechl se o Wintonovi, a protože byl humanista s laskavou a soucitnou povahou jako on, začal s ním spolupracovat. Po Wintonově odjezdu do Anglie se v Praze ujal vyřizování záležitostí týkajících se transportů. Zachránil tak mnohem více dětí, než měl původně v úmyslu. Po okupaci musely být všechny transporty úředně schváleny kriminálním radou Bömelbergem, což byl šéf

Gestapa. Chadwick ho viděl jako postaršího usměvavého pána, který jim s transporty pomáhal a zajímal se o jejich projekt. Po nějaké době začal být Britům vztah Chadwicka a Bömelberga podezřelý. Nejlepším řešením byl Chadwickův návrat do Anglie, ale měl výčitky, že nedokázal zařídit odjezd více dětem.

Po otevření kanceláře výboru BCRC v Praze, potřebovala Doreen Warrinerová pomoc, která přišla v podobě jejího tajemníka Billa Barazettiho. Studoval v Hamburku, kde si poprvé uvědomil, jak silí odpor vůči Židům. V Praze své židovské přátele přemlouval k odjezdu, protože cítil blížící se nebezpečí. Pracoval pro českou zpravodajskou službu v Německu. Jeho úkolem bylo zjistit, co plánuje Hitler do budoucna. Když začal být Němcům podezřelý, předstíral svou smrt a utekl do Polska, kde změnil svou identitu i zevnějšek. Přijel opět do Německa, ale chytilo ho Gestapo a zmlátili ho. Ujala se ho jedna dívka, díky níž se opět postavil na nohy a vrátil se s ní do Prahy. Poté se přihlásil do Výboru BCRC, kde pracoval pod jménem svého pradědečka, aby nebyl prozrazen a neohrozil záchrannou akci. Když se stal Doreeniným tajemníkem, staral se o dospělé, kteří byli v nebezpečí, a sehrál také významnou roli při záchraně dětí. Po své účasti v Praze pracoval u Britské tajné služby a vyslýchal německé válečné zajatce. Za své zásluhy získal od izraelského Jad Vašemu v Izraeli řád Spravedlivého mezi národy.

Do Prahy přijelo mnoho dalších dobrovolníků, kteří chtěli pomoci ohroženým lidem. Aktivní při záchraně dětí byly také různé organizace jako Christadelfiáni či The Woodcraft Folk (Red Falcons – Rudí sokolové). (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 92 – 142) Pan Winton se také zmínil, že mu v roce 1939 pomáhala organizovat transporty dětí cestovní kancelář ČEDOK. Navázali spolupráci dokonce i po mnoha letech, kdy se dostal Wintonův příběh na veřejnost a usnadnili panu Wintonovi přepravu například do Ameriky. (Mináč, 2004, s. 242 – 244)

Po vypuknutí války ovšem Nicholas Winton zasunul záchrannou misi hluboko do paměti a neměl v úmyslu o ní mluvit, protože neviděl žádný důvod. Díky šťastné náhodě však přece jen všechno vyplulo na povrch. Pojdme se tedy podívat, jak k tomu došlo.

4 Objevení Wintonova příběhu a shledání se zachráněnými dětmi

Jak bylo uvedeno již výše, po válce se některé děti vrátily do Československa, jiné zůstaly v Británii nebo začaly žít úplně jinde. Téměř nikdo z nich (kromě dvou dětí, které se s Wintonem seznámily po vypuknutí války v domě jeho matky) však netušil, kdo zorganizoval jejich odjezd do Anglie a komu tak vděčí za svůj život. Až v dospělosti v únoru roku 1988 se dozvěděly o svém zachránci prostřednictvím britských médií.

Celý příběh se dostal na svět jen díky tomu, že se pan Winton v roce 1988 rozhodl vyklidit půdu a utřídit si staré dokumenty (impulsem byla smrt jeho tety a povinnost vytřídit její papíry – nechtěl, aby to pak museli dělat jeho příbuzní, až zemře). Našel starou koženou tašku s výstřižky a dokumenty týkající se záchranné mise a nechyběl tam ani seznam se jmény zachráněných dětí. Grete se tak dozvěděla o úctyhodném činu svého manžela. Nikdy předtím se o tom totiž nezmínil. Podle slov samotného pana Wintona na toto období ani moc nemyslel, nepřipadalo mu důležité. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 69) Jenže tím, že zachránil 669 židovských dětí, zachránil v podstatě jednu generaci. Většina dětí, nemající možnost uniknout z Československa, přišla o život. Jen v Terezíně bylo vězněno přes 15 tisíc židovských dětí a pouze 180 z nich přežilo! (Mináč, 2004, s. 125)

Dokumenty, které našli manželé Wintonovi na půdě, byly nakonec uloženy v Izraeli v Památníku obětem holocaustu Yad Vashem. V květnu roku 1998 Nicholas s Grete toto místo navštívili a dostala se jim zde do rukou kniha výstřižků týkající se záchranné mise, kterou vytvořila z různých dokumentů za války Wintonova sekretářka Barbara Wilsonová. (Mináč, 2004, s. 83)

Grete příběh svého manžela chtěla znát, takže jí po tak dlouhé době všechno vyprávěl. Rozhodla, že by jeho čin neměl zůstat bez povšimnutí. Winton měl u sebe navíc i dopisy rodičů s instrukcemi týkající se dětí a ty měly být podle Grete předány zachráněným dětem. Winton se domníval, že jeho příběh nebude nikoho zajímat, ale Grete si šla za svým. Zpočátku to sice vypadalo, že dokumenty nikdo nechce, ale to se změnilo, když se věci dostaly do rukou dr. Elizabeth Maxwellové, vdovy po novinovém magnátovi Robertu Maxwellovi a především odborníci na problematiku holocaustu.

Paní Maxwellovou příběh zaujal, byla ohromená a Wintonova osobnost, „jeho skromnost, upřímnost, vřelé srdce a břitký suchý humor“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 148) na ni také udělaly obrovský dojem. Napsala na všechny adresy britských adoptivních rodin z Wintonova seznamu a dostala přibližně 150 odpovědí. Našla tak 60 „Wintonových dětí“, které v té době ještě neměly ponětí, kdo jim tenkrát zařídil transport do Británie. (Mináč, 2004, s. 103 – 104)

V únoru roku 1988 se příběh o záchranné misi Nicholase Wintona dostal do novin Sunday Mirror. V ten samý den byl také uveřejněn v populárním pořadu That's Life (To je život). Winton se účastnil natáčení jako divák a vůbec netušil, proč byl pozván. Nevěděl, že pořad bude o jeho dávném činu a navíc, že se ve studiu setká s několika zachráněnými dětmi. Věra Gissingová celou dobu seděla vedle něho a byla mu představena jako první. Byla nesmírně ráda, že konečně dostala příležitost poděkovat mu za svůj život. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 149) Byl velmi dojatý, z celého studia vyzařovaly silné emoce, které se přenesly dokonce i na diváky u televizních obrazovek. Pro pana Wintona to muselo být naprosto ohromující a šokující, když se tak najednou ocitl v blízkosti několika dětí, které díky jeho snaze přežily. Jeho radost však zkazila informace o dětech, které měly odjet posledním transportem, ale zrovna vypukla válka. Až v tento den se dozvěděl, že děti byly poslány do koncentračního tábora a všechny zahynuly.

Po tom, co byl Wintonův čin zveřejněn, se mu začalo ozývat mnoho lidí, kteří mu chtěli projevit úctu a uznání za to, co vykonal. Nejvíce si ovšem cenil dopisů a návštěv těch, které v roce 1939 zachránil. Kontaktovalo ho více než dvě stě padesát zachráněných dětí. Téměř všechny ztratily své rodiče, většinu příbuzných, a tak berou Nicholase Wintona jako svého otce. Stala se z něho známá osobnost a prý se někdy nad takovou publicitou rozčiluje, ale v hloubi duše je jistě hrdý na to, že pomohl tolika dětem v nouzi a je rád, když slyší o tom, jak tito lidé dnes žijí, jsou šťastní a spokojení. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 70)

Wintona toužilo poznat stále více a více zachráněných dětí. Výbornou příležitostí pro hromadné setkání byla mezinárodní vědecká konference nazvaná Vzpomínka pro budoucnost, kterou pořádala dr. Maxwellová. Hlavním tématem byl totiž „vliv holocaustu na dnešní civilizace a křesťansko-židovské vztahy.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 150) „Wintonovy děti“ zde věnovaly svému zachránci svou

vlastní knihu výstřížků obsahující jejich dopisy a svědectví. Byl mu také darován zlatý prsten se slovy „Zachraň jeden život a zachrániš svět“. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 150)

4.1 Vliv Wintonova činu na životy zachráněných dětí

Děti, které Winton zachránil před téměř jistou smrtí v Československu, často přemýšlely o tom, čím zásluhou se dostaly do Británie. Není tedy divu, že objevení Nicholase Wintona pro ně znamenalo silný citový zážitek, byla odhalena tajemná část jejich života a mohly mu poděkovat za to, že dnes žijí. Pan Winton nepotřeboval slyšet slova díků, radost a spokojenost „jeho dětí“ jsou mu největší odměnou. Rád se dozvěděl, že tito dnes již dospělí lidé mají své rodiny, které se stále rozrůstají a zvětšuje se tak celá „Nicholasova rodina“. Pokaždé však dodává: „Lituji jen, že těch zachráněných nemohlo být víc.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 150)

Většina „Wintonových dětí“ se snaží nepromarnit svůj život, ale užít si ho ve spokojenosti, aby tehdejší Nicholasovo úsilí nebylo zbytečné. Nicky (jak ho přátelsky nazývají) se stal významnou součástí jejich životů. Vrátil jim důležitou část jejich minulosti, jak napsala Věra Gissingová. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 151) Tito lidé byli svou minulostí velmi ovlivněni – mnohem více si váží života, jsou vděční za možnost žít. Mnoho z nich se snaží o co nejlepší prožití svého života a vybrali si povolání, které je užitečné pro druhé. Z těchto dětí se stali mnohdy lékaři, zdravotní sestry či vychovatelé. Velká část je dokonce velmi úspěšná a v životě dosáhla uznání za svůj přínos ostatním. Ze známých „Wintonových dětí“ lze jmenovat například Joea Schlesingera – reportéra televizní stanice CBC v Kanadě, Toma Bermána – světového biologa žijícího v Izraeli, či Karla Reiszeho – filmového režiséra. Snaží se nějak přispět lidstvu po vzoru svého zachránce, spousta z nich se věnuje dobročinné činnosti. Možná mají pocit, že by měli světu nějak splatit svůj dluh. Jejich příběhy jsou různé, ale velmi často naplněné obětavostí, laskavostí a snahou pomoci druhému.

Osudy „Wintonových dětí“ se v mnoha věcech podobají, ale také liší. Mnoho z nich ztratilo příbuzné a zažily tak hodně bolesti, ale směr svých životů už si dále určovaly samy. Díky svým zkušenostem také něčím přispěly světu, ale nejdůležitější je to, že dostaly možnost vybudovat si svůj život a prožít ještě spoustu let. Svě štěstí si

uvědomily ovšem až v té chvíli, kdy se po mnoha letech dozvěděly o svém zachránci a o celé misi. Oni jsou ti šťastlivci, kteří byli vybráni z několika tisíců dětí a za to nepřestanou být nikdy vděční. Své pocity hezky vyjádřila Věra Gissingová v knize Nicholas Winton a zachráněná generace: „Díky jemu sedím teď ve své zahradě, pozoruji vnoučata, jak si hrají, poslouchám jejich smích a hlas mé dcery...Je to běžná rodinná scéna, ale já ji nemohu pokládat za samozřejmou. Bez Wintonovy pomoci bych neměla děti ani vnoučata...“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 67)

Příběhy zachráněných dětí jsou velmi zajímavé, každý z nich je jedinečný. Uveďme si zde ve zkratce alespoň dva z nich, abychom měli povědomí o tom, co asi tyto děti zažily. Vybereme zážitky Věry Gissingové (která o svém dětství napsala knihu Perličky dětství) a Toma Schreckera.

Věra Gissingová (rozená Diamantová) žila se svými rodiči a starší sestrou Evou v Čelákovících, kde byla velmi šťastná. V roce 1939 však Němci zabrali celé Čechy a jeden velitel se usídlil v jejich domě. Maminka Věry věděla, že bude zle, a tak se snažila zařídit odjezd svých dcer do Anglie. Pro obě se naštěstí našly pěstounské rodiny a v červnu 1939 se tak vydaly na cestu. Pro rodiče to bylo velmi těžké, ale chtěli zachránit alespoň své děti. Věděli, že doma nebude bezpečno. Tatínek Věře ještě před odjezdem dal deník, do kterého si měla zapisovat všechny své zážitky. Díky němu si o mnoho let později mohla dobře vybavit své vzpomínky a napsat knihu o svém dětství.

V Anglii žila v rodině Rainfordů, kteří měli jednu dceru a byli velmi přívětiví. Svůj náhradní domov si zamilovala, ale i přesto se jí neskutečně stýskalo po rodičích. Stále se upínala k naději, že se opět vrátí domů a budou všichni šťastně žít v jejich domečku. Dokud to bylo možné, s rodiči si dopisovala. Psala si i se svou starší sestrou, která byla také v Anglii, ale na jiném místě, takže se nemohly moc vídat.

Jednou se na hudebním vystoupení Československé armády v Británii setkala s tehdejším Československým prezidentem Edvardem Benešem, díky němuž se dostala do Československé školy ve Walesu. Našla si tam mnoho přátel s podobným osudem a léta strávená v této škole patří k nejkrásnějším v jejím životě. Když válka skončila, její kamarádi se začali dozvídat o krutém osudu svých rodičů. Jednoho dne přišla zpráva, že i její rodiče nezůstali naživu a všechny naděje se jí tak rozplynuly. Z rodiny přežila jen teta Berta, se kterou nějakou dobu žila v ČSR. Ostatní lidé však nepřijali Židy příliš dobře, takže i když byla Věra ve své rodné zemi, necítila se tam zrovna nejlépe. Vliv

nacistické propagandy byl ještě značný. Za několik let po válce se dostali v Československu k moci komunisté a Věra jim byla trnem v oku pro svoji minulost a přátelství s lidmi ve Velké Británii. Ačkoli chtěla být věrná své vlasti, nečekala by ji za těchto podmínek dobrá budoucnost a snažila se tedy odjet ze země. Po velkých útrapách se jí podařilo získat vízum a natrvalo se odstěhovala do Anglie, kde založila rodinu a stala se z ní spisovatelka. O svém zachránci se dozvěděla až v roce 1988 stejně jako většina ostatních „děti“. S panem Wintonem se spřátelila a pomáhala mu vypořádat se s publicitou.

Za zmínku stojí také příběh Toma Schreckera, jehož rodina se nepokládala za židovskou, ale Hitler jim jejich původ připomněl. Maminka se starala o vážně nemocnou babičku, takže nemohla včas odejít z okupovaného Československa. Tom se později dozvěděl, že byla odvezena do koncentračního tábora Terezín a potom na „neznámé místo“ (jak se označovala Osvětim), kde zahynula.

Jelikož se jeho rodiče rozvedli, žil Tom nějakou dobu se svým otcem v Praze. Měl rád jeho mladšího bratra Františka, který se zasloužil o jeho odjezd do Anglie. V roce 1938 František odešel do Londýna a na žádost Tomova tatínka zařídil odjezd i pro Toma. Díky své odhodlanosti našel Tomovi i novou náhradní rodinu. Jeho adoptivní matkou se stala Jean Barbourová. Ještě před odjezdem ho otec pokřtil, aby to měl v Anglii snazší. Tom se do Anglie těšil, protože si myslel, že jede na prázdniny.

Paní Barbourová se starala o další dva chlapce a později přibyl ještě jeden z Polska. Všichni jí říkali Marnie. Byla na chlapce přísná, ale měla je velmi ráda a s láskou o ně pečovala. Jednu dobu žili s Marnie na farmě. Na tato léta Tom vzpomíná velmi rád, považuje je za nejšťastnější chvíle svého dětství. Marnie však onemocněla rakovinou a brzy umřela.

Tom měl výhodu, že měl v Anglii strýčka, který ho navštěvoval. Doposud je v kontaktu s jeho dcerou, která bydlí v New Yorku a je jeho jediným žijícím pokrevním příbuzným. Je také jedním z mála „Wintonových dětí“, jehož rodič se zachránil. Nejdříve byl však uvězněn a vyslýchán gestapem a jen zázrakem z vězení vyvázl živý. Za relativně krátkou dobu mu tam úplně zbělely vlasy, což dokazuje, jak krutý musel být pobyt ve vězení (viz příloha č. 1, obr. č. 5). Po strastiplných zážitcích během války se jeho otec dostal do Anglie. Tom se s ním ale vídal jen občas, protože byl hodně

zanepřázdněný. Později tragicky zahynul a Toma dodnes mrzí, že spolu neměli vřelejší vztah.

Tom žil hlavně v internátních školách, absolvoval i vojenskou službu v Německu. Vystudoval historii na Oxfordu a od roku 1955 se začal věnovat obchodu. Pracoval pro nakladatelství Reader's Digest a po nějaké době se přestěhoval do Austrálie, kde založil nové knižní nakladatelství. Hodně cestoval a podnikal. Než skončil svoji kariéru, obchodoval ještě s kosmetikou. Kvůli pracovnímu vytížení však nezaložil rodinu a zůstal sám. V současnosti žije částečně v Austrálii a částečně v Anglii. Jako většina „Wintonových dětí“ má pocit, že světu něco dluží a pomáhá tedy jiným lidem. Podporuje několik charitativních organizací. (Mináč, 2004, s. 127 – 144) Také navštěvuje Českou republiku a účastní se vzdělávacího programu „Loterie života“. Díky němu se projekt dostal i do Velké Británie.

4.2 Příběh o záchranné misi v České republice

Po pádu komunistického režimu v Československu se konečně naskytla příležitost, aby s Wintonovým příběhem byli seznámeni lidé v zemi, ve které vše začalo. Podařilo se to téměř po roce, kdy si Winton s Grete naplánovali dovolenou v Praze. Přijeli v květnu roku 1991, ale neměli ponětí, že už je tam Nickyho příběh známý a lidé je budou chtít poznat. Proto byli velmi udivení, když je v Praze vítali zástupci Lidových novin a židovské obce a také „Wintonovy děti“, které žijí v Česku. Bylo jim nabízeno pohostinství v různých domácnostech, ale oni měli již zamluvené ubytování v hotelu Evropa, jenž dříve nesl název Šroubek a právě odtud v roce 1939 Nicholas Winton organizoval záchrannou misi. Nemohl však odmítnout pozvání na obědy, do muzeí či synagog a dokonce na Hradčany, kam ho pozval tehdejší prezident Václav Havel.

Pan Winton i přes svůj věk tak vyčerpávající program bez potíží zvládnul. Byl přívětivý i k novinářům. Když se ho ptali, co se mu z jeho pobytu nejvíc líbilo, odpověděl: „Líbilo se mi vidět na vlastní oči, že se všem dětem dobře daří – a že mají radost ze života.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 195) Z toho je zřejmé, že mu nezáleží na vyznamenáních a všelijakých poctách (i když ho jistě hřejí u srdce), ale nejdůležitější jsou pro něj lidé a jejich spokojenost v životě. Nicholas Winton nepovažoval svůj čin za významný, řekl, že je „nepatrnou částí jeho života, něčím, co

musel udělat, prostě další práci...” (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 67)
Význam svého činu si začal uvědomovat, až když s ním byla seznámena veřejnost a obracelo se na něho mnoho lidí s uznáním, a také zachráněné děti, které mu chtěly vyjádřit poděkování za svůj život. Velký podíl na zveřejnění Wintonova příběhu v ČR i jinde ve světě má Matej Mináč, režisér dokumentu Nicholas Winton – Síla lidskosti, který pojednává o záchranné misi. V posledních dvou kapitolách se budeme věnovat tomu, jak se k tomuto námětu dostal a jak tím ovlivnil mnoho mladých lidí.

5 Matej Mináč a jeho filmy o Wintonově činu

5.1 *Mináčovo pátrání po dobru ve zlé době a jeho setkání s Nicholasem Wintonem*

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, zprávy o Wintonově záchranné misi se dostaly do Československa začátkem 90. let, takže československá společnost měla o Wintonovi povědomí, ale přesto většina lidí jeho příběh neznala. To se ovšem změnilo, když Matej Mináč, filmový režisér ze Slovenska, začal hledat nějaké pozitivum pro svůj film, který se měl odehrávat ve 30. letech před vypuknutím druhé světové války. Objevil příběh Nicholase Wintona a jeho filmové ambice se začaly ubírat jiným směrem, než původně zamýšlel.

Mináčova maminka pocházela z židovské rodiny a bohužel žila v době, kdy se k moci dostal Adolf Hitler. Celá její rodina tedy pocítila na vlastní kůži, čeho všeho je schopen mocný člověk, který nenávidí Židy. I když jeho matka přežila pobyt v koncentračním táboře, ostatní členové rodiny neměli takové štěstí a jejich osudy byly velmi smutné. Mináč se rozhodl jejich příběh zfilmovat, ale chtěl, aby se ve filmu objevila i nějaká naděje a film nebyl pouze o utrpení, jak sám píše: „Cítil jsem, že potřebuji něco pozitivního, nějaký paprsek světla v tom temném moři zla, které znamenal holocaust.“ (Mináč, 2004, s. 49) Pustil se tedy do hledání, ale dlouhou dobu se mu nepodařilo na nic narazit. Když už po několikáté prohlížel svazky v knihovně pražského Židovského muzea, všiml si knihy s názvem *Perličky dětství* od Věry Gissingové, která je jedním ze zachráněných dětí. Mimo jiné v ní uvádí, že se její cesta do Anglie uskutečnila díky Nicholasu Wintonovi, což byla pro Mináče nedocenitelná informace – konečně našel něco, co by projasnilo ponurou atmosféru zamýšleného filmu. To ovšem ještě neměl ani ponětí, co všechno objeví a jak velký to bude mít význam pro mnoho lidí.

Poté co dokončil svůj námět na film, kam zařadil také záchranu dětí panem Wintonem, potřeboval ho přeložit do angličtiny. O překlad požádal jednu pražskou překladatelku. Když ho upozornila na nepřesnosti popisovaných událostí na nádraží při dětském transportu, divil se, jak mohla vědět, jakým způsobem vše opravdu probíhalo. K jeho obrovskému překvapení mu řekla, že je jedním ze zachráněných dětí, ale byla ještě příliš malá a moc si toho nepamatovala. Poradila mu tedy, aby se obrátil na jiné z dětí

nebo na pana Wintona. Jak sám Mináč píše, to ho úplně ohromilo, protože nepředpokládal, že by pan Winton ještě mohl žít (Mináč, 2004, s. 52 – 54)

Paní překladatelka mu dokonce dala Wintonovu adresu a telefonní číslo, takže mu nic nebránilo v tom, aby se s panem Wintonem setkal. Zavolał mu a domluvil si s ním schůzku. Nebylo to však zcela jednoduché, protože i přes svůj vysoký věk je pan Winton velice zaneprázdněný. Ve smluvený den (roku 1998) se Matej Mináč vydal do Maidenheadu blízko Londýna, bydliště Nicholase Wintona. Mináč píše, že byl neuvěřitelně nervózní, ale zároveň plný očekávání, protože se poprvé ve svém životě měl setkat se skutečným hrdinou. (Mináč, 2004, s. 56)

Pana Wintona popisuje jako „úplně obyčejného muže v letech, který ovšem vůbec nevypadal na to, že bude slavit devadesáté narozeniny.“ (Mináč, 2004, s. 57) Byl Mináčovi sympatický, příjemně se mu s ním povídalo. Už v tu dobu ho napadlo, že o něm natočí dokument. Když chtěl ale zjistit něco o záchraně československých dětí v roce 1939, nebyl pan Winton příliš sdílný. Na otázku, jak ho něco takového napadlo, odpověděl, že by to přece udělal každý. (Mináč, 2004, s. 59) Pan Winton je opravdu velmi skromný a nechtěl ze sebe dělat hrdinu, i když mnoho lidí namítalo, že jeho čin je vskutku výjimečný a málokdo by se do takové akce pustil. „...Jenom jsem trochu pomohl, nic víc. Byl jsem jednoduše ve správný čas na správném místě...“ říká Winton. (Mináč, 2004, s. 59) Mináč takový postoj nechápal a snažil se najít způsob, jakým by přiměl pana Wintona, aby mu celý příběh vyprávěl. Pozval ho tedy i s manželkou do Prahy s nadějí, že by se mu mohly vrátit staré vzpomínky. Pozvání přijali a v březnu téhož roku Prahu navštívili. Průběh této návštěvy byl již popsán v předchozí kapitole, v tuto chvíli je pro nás nejdůležitější, že si při této příležitosti pan Winton vybavoval, jaké to bylo v Praze v roce 1939 a k Mináčově velké radosti se rozpovídal o záchranné misi.

Mináč tak získal zásadní informace a mohl začít připravovat podklady pro svůj nový film. Potřeboval nějaké dobové fotografie, aby mohl divákům ukázat, jak tenkrát vypadaly transporty, jak to vypadalo na nádraží při odjezdu dětí apod., ale v Čechách tehdy nebyly podmínky pro to, aby se všechno mohlo dokumentovat. Pan Winton si však vzpomněl, že byl jednou při odjezdu vlaku na nádraží přítomný nějaký anglicky mluvící filmový štáb, pravděpodobně z Ameriky. To Mináče příliš nepotěšilo, protože neměl ponětí, jak by materiály mohl v tak velké zemi najít. Winton opět potvrdil, že pro

něho nic není tak velký problém. Podle něj by se nic nemělo vzdávat předem a řekl Matejovi, aby se o získání materiálů alespoň pokusil, jestli je to důležité. (Mináč, 2004, s. 94) Dokázal ho nabudit a dodat mu víru, že když o něco člověk usiluje, je možné toho dosáhnout, takže se nakonec vypravil do Ameriky. Ve Washingtonském národním archivu si nechal vyhledat všechno týkající se Československa ve válečných letech a nestačil se divit, kolik tam toho bylo. Přinesli mu různé dobové fotografie, noviny, časopisy a filmové dokumenty – jenže nikde nenašel ani zmínku o záchranné misi Nicholase Wintona. Už ztrácel naději, že najde materiál pro svůj film, ale poslední den se na něho přece jen usmálo štěstí. Našel film, na kterém byly kýžené záběry z pražského nádraží z roku 1939. Naskytl se mu pohled na vystrašené děti a rodiče skrývající bolest, kterou jim přinášelo loučení. Na dvou záběrech byl dokonce Nicholas Winton. Film se nikdy neodvysílal, protože v Evropě vypukla válka, a tak byl Matej Mináč první člověk, který ho viděl. (Mináč, 2004, s. 95 – 98)

V Americe se Mináč setkal s českým režisérem Jiřím Weisse, který v šedesátých letech odešel do Ameriky. Mináč mu vyprávěl, proč přijel do Ameriky a Weiss měl pro něho další výborný materiál. Během války totiž natočil v Británii dokument o škole ve Walesu, „kterou založila Československá exilová vláda v Británii proto, aby české a slovenské děti nezapomněly svoji mateřštinu.“ (Mináč, 2004, s. 100) Tuto školu navštěvovalo mnoho dětí, které Winton zachránil, takže byl dokumentem naprosto unešený.

Mináč všechny dostupné materiály zpracoval, natočil rozhovory se zachráněnými dětmi a jejich rodinami, s Nicholasem Wintonem a vznikl vynikající dokumentární film, který odkrývá příběh o neuvěřitelném činu Nicholase Wintona.

5.2 Filmy Všichni moji blízcí a Nicholas Winton – Síla lidskosti

Před natočením dnes již známého dokumentárního filmu Nicholas Winton – Síla lidskosti režíroval Matej Mináč hraný film Všichni moji blízcí. Díky rozhodnutí pustit se do filmu s židovskou tematikou se před ním objevily zcela nové výzvy, kterých se později velmi zdařile ujal.

Podívejme se blíže na jeho první film Všichni moji blízcí. Natočil ho v roce 1999 ve spolupráci se slovenským filmovým střihačem Patrikem Paššem (který se

mimochodem vydal na dráhu filmového střihače díky knize režiséra Karla Reisz – jednoho ze zachráněných dětí). „Film vznikl jako koprodukční projekt čtyř zemí: České republiky, Slovenska, Polska a Německa. Scénář napsal Jiří Hubač, produkovali ho Jiří Bartoška a Rudolf Bierman, kameramanem byl Dodo Šimončíč, hudbu složil polský skladatel Janusz Stoklosa.“ (Mináč, 2004, s. 228) Hrál v něm mnoho výborných herců jako Libuše Šafránková, Josef Abrhám, Jiří Lábus, Marián Labuda a další. Hlavní dětskou roli, desetiletého Davida, hrál Branislav Holíčec a Nicholase Wintona představoval Rupert Graves.

Film ztvárňuje příběh židovské rodiny těsně před začátkem druhé světové války. Ústřední postavou je lékař Jakub Silberstein se svou rodinou. Žijí bezstarostně a věří, že se jich situace v Německu nedotkne. Přijde jim nemožné, aby Hitler uskutečnil to, o čem mluví ve svých projevech. Záhy se ale přesvědčí, že je situace vážná, když k nim domů přijdou Němci s nařízením, aby sepsali všechn svůj majetek. Samuel, bratr Jakuba Silbersteina, se zamiluje do dívky jiného vyznání, kterou si chce vzít, ale ukáže se, že víra je nepřekonatelnou překážkou. Otec jí svatbu zakáže a Samuel chce tedy opustit Československo, dokud je čas, ale bohužel je zrazen. Rodině se podaří zachránit alespoň jejich syna Davida, který se dostane do dětského vlakového transportu mířícího do Anglie.

Film zachycuje pocity lidí v tehdejší době, jejich bezmoc při zabavování majetku apod. Ve filmu lze také postřehnout těžké chvíle při rozhodování rodičů, jestli mají své dítě poslat pryč do cizí země, kde má mnohem větší šanci na přežití, ale rodina se musí rozdělit, nemohou zůstat spolu. Sám Nicholas Winton napsal Mináčovi dopis, ve kterém píše, že i když zhlédl spoustu filmů o holocaustu a koncentračních táborech, teprve v Mináčově filmu poprvé viděl, co prožívali lidé v rodinách. (Mináč, 2004, s. 237)

Film byl promítán na 60 mezinárodních festivalech a získal několik ocenění. V roce 2000 byl tímto filmem zahájen festival v Londýně, na kterém nechyběl pan Winton. Po skončení filmu sklídl velké ovace. Pan Winton chtěl promítnout film také v místě svého bydliště, ale bylo k tomu potřeba získat souhlas společnosti, která na promítání filmu měla práva. Neposlouchal Mináčovy námitky, že takhle rychle a z Londýna nemůže promítání zařídit a trval na svém. Nakonec se skutečně vše podařilo vyjednat a pan Winton byl spokojený. (Mináč, 2004, s. 231 – 235) To opět ukazuje na to, že

jakmile si Nicholas Winton něco zamane, jde vytrvale za svým cílem a nechce slyšet, že něco nejde. Díky své tvrdohlavé povaze ale zachránil tolik dětí!

Při premiéře na Mezinárodním filmovém festivalu v Palm Springs v Americe v lednu 2000 Winton pronesl: „Je správné, že tyto události zůstávají v paměti – ale pamatovat si je nestačí, je třeba využít je konstruktivně – lidstvo se musí naučit laskavosti a toleranci...“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 205)

Druhý film Mateje Mináče, který sklídl u diváků obrovský úspěch, se jmenuje Nicholas Winton – Síla lidskosti. Jedná se o dokument představující Nicholase Wintona a jeho záchrannou misi poprvé podrobněji. Obsahuje spoustu dobových materiálů a vyprávění zachráněných dětí. Je zde také ukázka ze setkání Wintona s několika zachráněnými dětmi v americké talkshow *That's Life*, kam byl Winton pozván jen jako divák a o přichystaném překvapení neměl ani ponětí. Když se dozvěděl, že v místnosti se nacházejí děti, které v roce 1939 zachránil a nyní se s nimi může setkat, studio se zaplavilo emocemi. Tento okamžik vehnal slzy do očí nejen panu Wintonovi, ale i mnoha televizním divákům, protože setkání ve studiu má neuvěřitelný citový náboj. V dokumentu je dále zachycena Wintonova návštěva Prahy a jeho setkání s Václavem Havlem. Diváky dokumentem provází Joe Schlesinger, jedno ze zachráněných dětí.

Hudbu opět složil Janusz Stoklosa, o střih se postaral Patrik Pašš a podílel se na výrobě s Matejem Mináčem. Producentkou byla Martina Štolbová. (Mináč, 2004, s. 238) V září roku 2001 měl dokument premiéru v Praze a Bratislavě. V červenci o rok později byl promítán i na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech. (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 203) Při newyorské premiéře v září 2002 bylo naprosto vyprodáno, což byl pro pana Mináče úžasný pocit. Jako první český film získal 25. listopadu 2002 v New Yorku mezinárodní cenu EMMY za nejlepší neamerický dokument. (Mináč, 2004, s. 238 – 240) Byl oceněn i na jiných filmových festivalech, na nichž často vyhrál hlavní ceny. Tuto práci pan režisér a jeho spolupracovníci zkrátka odvedli na výbornou a sklízí za to náležité uznání.

Nejdůležitější je, že se díky dokumentu šíří příběh o záchraně dětí po celém světě a jsou s ním seznamovány především děti ve školách. Dokument měl velký ohlas a jeho režisérovi chodí od žáků i učitelů mnoho postřehů a názorů na příběh i dokument, což svědčí o tom, že na ně čin Nicholase Wintona značně zapůsobil. Velká většina z nich se shoduje, že Nicholas Winton vykonal velké dobro a jeho čin je příkladem toho, čemu se

říká lidskost. Příběh Nicholase Wintona se prostřednictvím dokumentu dostal do škol zejména díky iniciativě Zdeňka Tulise, který se ujal vzdělávacího projektu „Loterie života“, jímž se budeme zabývat v následující kapitole.

5.3 Film Nickyho rodina

Nejnovější informace o záchranné misi Nicholase Wintona přináší film Nickyho rodina. Matej Mináč si původně myslel, že předchodí dokumentární film Nicholas Winton – Síla lidskosti je jeho posledním na toto téma, ale objevily se nové děti, které Winton zachránil, a s nimi i nová svědectví a velký zájem žáků, což ho donutilo natočit ještě jeden film o panu Wintonovi. Do filmu jsou opět zakomponovány dobové záběry, vyprávění zachráněných dětí, ale je obohacen i o hrané scénky, vyjádření některých známých osobností, o ukázky, jak Nicholas Winton slavil své narozeniny či o záběry vlaku „Winton Train“, který byl vypraven na počest Nicholase Wintona po sedmdesáti letech. Nechybí zde ani sestřih besed s žáky a studenty, na kterých se setkávají se zachráněnými dětmi a někdy i s panem Wintonem. Ve filmu je poukázáno také na to, že ve stopách Nicholase Wintona pokračují mnozí žáci, kteří se snaží zapojit do akcí pořádaných různými charitativními organizacemi nebo sami vyvíjejí iniciativu na pomoc druhým.

Na filmu spolupracoval s Matejem Mináčem již tradičně Patrik Pašš a hudbu složil všem divákům dosavadních Mináčových filmů známý Janusz Stoklosa. Zmíněné hrané záběry ztvárnili z hlavních postav Michal Slaný představující Wintona a Klára Isovoá v roli jedné z matek posílajících své děti Wintonovým transportem do Anglie. Film je natočen v anglické, slovenské a české verzi. (<http://kultura.idnes.cz>) Událostmi diváky provází jako v předchozím dokumentu kanadský reportér Joe Schlesinger.

Premiéra filmu proběhla v Kongresovém centru Praha 20. ledna 2011. Zúčastnil se jí dokonce i stojednaletý Nicholas Winton, některé ze zachráněných dětí a několik známých osobností. Jelikož byl program doplňující promítání filmu spojen se vzdělávacím projektem „Loterie života“, budeme se mu podrobněji věnovat v následující kapitole.

6 Vzdělávací projekt „Loterie života“ a význam Wintonova činu pro budoucí generace

6.1 Vznik vzdělávacího projektu, jeho obsah a cíl

Po tom, co několik pedagogů požádalo, jestli by mohli použít Mináčův dokument *Síla lidskosti* ve výuce, rozhodlo se, že bude vytvořen „speciální interaktivní výukový program,“ (Mináč, 2004, s. 207) který bude sestávat z promítání dokumentu a besedy s některými „Wintonovými dětmi“. Největší zásluhu na vzniku tohoto projektu měl Zdeněk Tulis (současný dramaturg a vedoucí vzdělávacího projektu), který náhodou viděl v televizi dokumentární film o panu Wintonovi a napadlo ho zorganizovat několik představení, aby se dokument dostal do škol. Školy o tento projekt okamžitě projevíly zájem a jeho tvůrci si všimli, že příběh na žáky velmi pozitivně působí. Vede je k zamyšlení, jak by také oni mohli přispět ke zlepšení společnosti, jak by mohli pomoci ostatním lidem jako tenkrát Nicholas Winton.

Pro koho je tedy projekt určen a co všechno zahrnuje? Cílovou skupinou jsou studenti středních škol a žáci pátých až devátých tříd základní školy. Samotný program obsahuje promítání dokumentu *Nicholas Winton – Síla lidskosti* a následně mají žáci možnost vyslechnout doplňující informace o filmu, panu Wintonovi a „jeho dětech“ a dotázat se dramaturga či přizvaného hosta na to, co je zajímavé. Mladí diváci se také více dozvědí o projektu „Loterie života“. Celková délka programu je 80 – 90 minut bez přestávky (z čehož dokumentární film trvá 65 minut a beseda s moderátorem přibližně 20 – 25 minut). (http://www.wintonfilm.com/cs/metodicky_list.html) Program výborně doplňuje informace k běžné výuce týkající se druhé světové války a holocaustu. Také se dotýká problematiky rasismu ve světě a boji proti němu.

Projekt chce studenty přimět k aktivitě, a tak je zapojuje do pátrání po „Wintonových dětech“. Přibližně 250 z těchto dětí už ví, komu vděčí za svou záchranu, ale zbytek stále nemá tušení, díky komu se dostaly do Británie. Pro mladé lidi je to lákavá výzva, protože rádi řeší záhady a je to pro ně jistý druh dobrodružství. Tímto způsobem využijí žáci svoji energii velmi užitečně. Dále mají studenti příležitost podílet se na zaznamenávání příběhů zachráněných dětí. Díky internetu dnes není tak obtížné zpracovat osudy Wintonových dětí žijících i v zahraničí. (Mináč, 2004, s. 211) Byla vyhlášena také „soutěž o zpracování témat lidskosti, slušnosti a dobrých skutků“

(http://www.wintonfilm.com/cs/literarni_soutez.html) v literární podobě a později i v dalších uměleckých kategoriích jako je fotografie, grafika, malba, výtvarné dílo, klip, píseň a dokumentární či hraný film v libovolném rozsahu. Soutěž je určena pro středoškoláky a žáky ZŠ druhého stupně, na které je ostatně zaměřen celý projekt. (http://www.wintonfilm.com/cs/literarni_soutez.html)

6.2 Zapojení škol do projektu a jejich ohlasy

Projekt zaznamenal obrovskou odezvu. Už po několika představeních se ukázalo, že je nad veškerá očekávání velmi úspěšný. Pánům Tulisovi a Mináčovi chodí mnoho dopisů, ve kterých žáci i pedagogové popisují, jak moc na ně dokument zapůsobil. Co se týče pedagogů, značná část tvůrců projektu děkuje, že se mohli programu zúčastnit a pochvalují si, že má kladné účinky na jejich žáky. Například Jana Loskotová ze SOU strojírenského a lesnického ve Šternberku se k programu vyjádřila takto: „Žáci sledovali pořad s velkým zaujetím, a to i ti, kteří film nedávno viděli v televizi. Velká většina z nich pak projevila zájem podepsat Petici pro udělení Nobelovy ceny míru Nicholasi Wintonovi. Za největší přínos pořadu považují skutečnost, že žáci, kteří předtím projevovali xenofobní, či dokonce rasistické postoje, dokázali do značné míry své názory zkorigovat.“ (http://www.wintonfilm.com/cs/ohlasy_pedagogu.html) Jiní učitelé oceňují dokument kromě jiného jako výbornou učební pomůcku k doplnění učiva dějepisu, ale i etiky, jelikož donutí děti přemýšlet o lidském zlu a dobru. Na výše uvedených internetových stránkách je možno přečíst si vyjádření pedagogů doslovně, příspěvků je tam skutečně mnoho.

Na žáky zapůsobil projekt velmi silně soudě podle jejich dopisů a literárních prací. Někteří žáci se snažili vžít do příběhu a vcítit se do dětí, které musely opustit své rodiče, aby přežily (i když v té době nevěděly, že jim cesta do Anglie zachrání život). Také se pokoušeli představit si, jak těžké muselo být rozhodování rodičů poslat děti do Anglie a odloučit se od nich. Navíc před dětmi na sobě nesměli dát znát smutek a úzkost, jestli se ještě někdy shledají. Museli jim naopak vyprávět, že tam pojedou jen na chvíli a bude to pro ně velké dobrodružství, aby děti neměly strach. Žáci tyto pocity dokázali velmi dobře popsat a vcítit se do tíživé situace. Neméně zajímavé jsou i jejich úvahy o dobru a o tom, jak by mohli něčím světu přispět. Za zmínku stojí například vyjádření žákyně Michaely Mužíkové: „Večer si lehám do postele a znovu myslím na to, co je dnes

jiného, než bylo včera. Odpověď zní: Dnes už vím, že dobrým člověkem neznamená nedělat nic špatného, být dobrý znamená konat dobro!“ (Mináč, 2004, s. 22) či Terezy Hejdové: „Děti s bombami připevněnými na těle – Kosovo, Afghánistán, podvyživené děti Afriky a jejich nafouklá břicha...Kolik Wintonů by potřeboval náš svět?...Proč jsem o něm neslyšela už dříve?...A co udělám já?...Co mohu udělat?“ (Mináč, 2004, s. 24)

Způsob, jakým žáci reagovali na čin Nicholase Wintona, je opravdu pěkný, každá jejich myšlenka má určitou hodnotu, jde vidět, že o daném tématu přemýšleli a jsou činem pana Wintona pozitivně ovlivněni. Jednu z žákyň Wintonův příběh ovlivnil natolik, že byla odhodlaná vydat se za ním do Anglie, jiného žáka to vedlo k uvažování o dnešním způsobu života a lidských vztazích. Další žákyně poukázala na to, že po zhlédnutí dokumentu jí její problémy připadají banální, což je také jeden z pozitivních efektů. Je dobré, když si studenti uvědomí, že žijí v podstatě klidným, nekomplikovaným a bezstarostným životem v porovnání s dětmi v tehdejší době. Wintonův čin jinou dívku přesvědčil, že by neměla být apatická vůči problémům dnešního světa, protože i jeden člověk může něco změnit. Všechny myšlenky a pozoruhodné úvahy zde nelze prezentovat pro jejich obrovský počet, ale i z několika ukázek je zřejmé, že projekt plní svůj účel a úžasným způsobem působí na nitro mladých lidí. Jako názorné ukázky mohou posloužit některé úryvky z jejich prací v příloze.

Mnozí z nich se začali zapojovat do dobročinných organizací, navštěvovat domovy pro seniory a více či méně pomáhat ostatním. Podstatné je, že začali být skutečně aktivní ve sféře humanitární pomoci. Podle Mateje Mináče přitahuje Wintonův příběh mladé lidi proto, že jsou tehdejší problémy stále aktuální – existuje rasová nesnášenlivost, terorismus a podobné negativní jevy ohrožující naši společnost, ale zároveň v tomto příběhu spatřují dobro, které hledají v dnešním světě. Vzdělávací projekt byl vytvořen právě proto, aby inspiroval mladé lidi, aby se snažili přijít na to, jak by mohli bojovat proti zlu v současné společnosti. (Mináč, 2004, s. 208) Už jen to, že se zamýšlejí, čím by mohli přispět ke zlepšení společnosti, je velkým krokem vpřed a v tom je projekt velkým přínosem. Bez něho by pravděpodobně jen málo z nich začalo o něčem takovém uvažovat. Dalo by se říci, že projekt tedy přispívá k šíření dobra a to především iniciativou mladých lidí, což je snad ten nejlepší výsledek, jakého může nějaký projekt dosáhnout.

Důležitý je také přínos projektu z hlediska rasových postojů. I v současnosti se u nás můžeme setkat s neonacistickými tendencemi, ale lidé hlásající tyto myšlenky si jistě neuvědomují, že i my Slované jsme byli Hitlerovi trnem v oku a čekala by nás cesta do koncentračních táborů hned po Romech a Židech. Pan Tulis v knize Nickyho rodina popisuje jednu ze svých besed, kde byli sami chlapci. Před začátkem programu byl jedním učitelem upozorněn, že někteří žáci zastávají neonacistické myšlenky. Jeden z žáků se ho při besedě dokonce zeptal na jeho názor na neonacisty a pan Tulis vyjádřil jasný nesouhlas s tímto hnutím. Za několik dní mu přišel děkovný e-mail od učitele z této školy s tím, že po programu už téměř vymizely neonacistické tendence studentů. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 135 – 137) Jak je vidět, vzdělávací program je velmi účinný i v tomto ohledu, uvedený příklad mluví sám za sebe.

Studenti projeví tak obrovský zájem o příběh Nicholase Wintona, že se tvůrci projektu pustili do dalšího bádání a skutečně se jim to vyplatilo, protože našli nové informace a také mnoho dalších „Wintonových dětí“. Režisér Matej Mináč proto natočil další film, jenž nese název Nickyho rodina a jsou zde zakomponována i nová fakta.

Díky projektu vzniklo také navržení Nicholase Wintona na Nobelovu cenu míru. Při jedné z besed (na ZŠ v Kunžaku) se totiž jeden žák zeptal pana Tulise, jestli je pan Winton nositelem Nobelovy ceny míru a když mu odvětil, že není, nemohl tomu uvěřit a vyzvídal, jestli by se s tím nedalo něco udělat. Zasluhou tohoto chlapce se tedy Zdeněk Tulis rozhodl, že sestaví petici, aby panu Wintonovi byla tato cena udělena. (Mináč, 2006, s. 150) Petici podepsalo mnoho lidí, připojili se i ti, jichž se netýká projekt. Touto dobou je na petici přibližně už 110000 podpisů. (<http://kultura.idnes.cz>) Na základě toho byl vytvořen návrh Nicholase Wintona na Nobelovu cenu míru, který byl předán norskému velvyslanci při premiéře filmu Nickyho rodina.

6.3 Akce konané v rámci vzdělávacího projektu

Díky dokumentárnímu filmu Síla lidskosti vznikl nápad na vyslání speciálního vlaku Winton Train, který měl připomenout tehdejší vlaky z roku 1939, kdy pan Winton vypravoval české a slovenské děti do Anglie. Vlak vyrazil na svou cestu z prvního nástupiště pražského Wilsonova nádraží 1. září 2009 přesně v 9 hodin a 1 minutu po stejné trase jako před 70 lety. Pasažéry byly některé „Wintonovy děti“ s jejich rodinami, Wintonova dcera Barbara, výherci studentských soutěží a některé významné osobnosti.

„Wintonovy děti“ si po cestě vyprávěly své příběhy, všechno se jim opět vybavovalo. Ruth Hálová, jedna ze zachráněných dětí žijících v České republice, při této příležitosti řekla: „Tehdy to bylo smutné, ale teď je to krásné a veselé. Když jsem teď mávala těm usměvavým lidem kolem, vybavily se mi všechny tehdejší plačící tváře.“ (<http://www.wintontrain.eu>)

V Londýně na Liverpool Street Station, kam vlak přijel 4. září, na ně čekal stoletý Nicholas Winton. Vlak byl sledovaný médii a celá akce byla tedy velmi známá. Vlak byl vypravený společností Winton Train (která spolupracovala s Českými drahami) „na uctění památky všech nevinných dětí, které se záchranného transportu nedočkaly, ale i jako výraz díků za Wintonův hrdinský čin.“ (<http://www.wintontrain.eu>) V rámci projektu Winton Train byly také vyhlášeny soutěže pro studenty středních a vysokých škol.

Vraťme se k projektu „Loterie života“, který stále zaznamenává velký úspěch. Aby měl projekt však ještě lepší odezvu, pozval Matej Mináč na návrh Zdeňka Tulise do Prahy samotného pana Wintona, aby se setkal v Kongresovém centru s žáky. Přípravy nebyly vůbec jednoduché, ale nakonec se vše báječně vydařilo. O akci byl na školách velký zájem, obrovský sál byl plně obsazený, lístky se vyprodaly během pár dní. Setkání se konalo 9. října 2007. Nejdříve se promítal dokumentární film Síla lidskosti a poté na jevišti přišel osmadvadesátiletý Nicholas Winton za doprovodu Karla Schwarzenberga. Přivítal ho ohromný potlesk a pohledy mnoha žáků a studentů plné obdivu a úcty. Ministr Schwarzenberg pronesl několik slov úvodem a začal program pro pana Wintona.

Přišli za ním žáci z Prachatic, kteří pod vedením jedné z paní učitelek přetvořili bývalou skládku na pěkný park. Děti ze školy v Kunžaku přednesly své přání, zda by se jejich škola mohla jmenovat Základní škola sira Nicholase Wintona. Hvězdáři z Kleti u Českých Budějovic přinesli panu Wintonovi ukázat certifikát, který potvrzoval, že našli novou planetku a pojmenovali ji po něm. Peter Rafaelli za ním přišel s videozáznamem, na kterém bylo rozhodnutí kongresu USA o prohlášení Nicholase Wintona národním hrdinou. Panu Wintonovi se tak dostalo mnoha poct a uznání. Ochotně odpovídal na všechny dotazy, které mu byly položeny a i přes svůj úctyhodný věk byl stále plný elánu. Na závěr zazněla píseň Kapky od Janusze Stoklosy složená speciálně pro tuto příležitost. Píseň zazpíval pěvecký sbor Bambini di Praga za

doprovodu studentského symfonického orchestru z Nového Města nad Metují a studentského Big bandu Lanškroun. Studenti dojemnost této chvíle umocnili, když krásnou pomalou melodií doplnili světýlky svých mobilních telefonů a celé hlediště se tak rozzářilo. Pana Wintona celá atmosféra dojala až k slzám, ale jak píše Zdeněk Tulis, slzám se v tu chvíli ubránil málokdo. Teprve po tomto programu pan Winton prohlásil, že netušil, jaký dopad má jeho čin na dnešní mládež a že si uvědomil to, co udělal. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 138 – 147) Krátký videozáznam z tohoto setkání si lze přehrát na internetových stránkách www.wintonfilm.com.

Při návštěvě však Nicholas Winton vážně onemocněl a potřeboval okamžitě převézt do Anglie. Díky Vlastě Parkanové se to podařilo a slíbila panu Wintonovi, že zařídí, aby mohl příští rok absolvovat program, který nestihl. V roce 2008 paní Vlasta Parkanová skutečně zorganizovala Wintonovu návštěvu v ČR. Podíval se do školy v Kunžaku, kterou po něm děti pojmenovaly, a jel s paní ministryní také do hvězdárny u Českých Budějovic, odkud se podíval na planetku nesoucí jeho jméno. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 19 – 20)

Při příležitosti tak vzácné návštěvy byla vyhodnocena literární soutěž v rámci vzdělávacího projektu. Vyhodnocení proběhlo v hotelu Evropa (dříve Šroubek) na Václavském náměstí, kde pan Winton sídlil v předválečném období. Vítězové literární soutěže se tam měli setkat se svým hrdinou, ale panu Wintonovi se ten den bohužel udělalo špatně a programu se nemohl zúčastnit. Zastoupila ho alespoň jeho dcera Barbara. Pozvání přijaly i známé osobnosti jako Květa Fialová či Gabriela Vránová. Program byl velmi vydařený a přítomnost jiných slavných osobností mohla zmírnit zklamání dětí, že se nesetkají s panem Wintonem. Součástí programu bylo i odhalení pamětní desky v kavárně – byla umístěna nad stolem, kde Winton často sedával. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 155 – 156)

Vypadalo to, že tato návštěva pana Wintona v ČR bude poslední, protože cestování už je v jeho věku velkou zátěží. Nicholas Winton ovšem znovu překvapil a nechtěl si nechat ujít setkání s žáky při premiéře nového filmu Nickyho rodina, která se konala letos 20. ledna. V Kongresovém centru Praha byl připraven dopolední program pro žáky a tentýž program se opakoval ještě večer s tím rozdílem, že se ho účastnilo více známých osobností a politiků. Program pro žáky začal v 11 hodin a trval přibližně tři hodiny. Byl opět doprovázen studentskými kapelami jako v roce 2007. V sále všechny

přivítal Zdeněk Tulis a představil žákům charitativní organizaci Magna. Její činnost přišli prezentovat dva její hlavní představitelé. Žáci zhlédli krátkou prezentaci o tom, čím se jejich organizace zabývá a mohli vidět i některé záběry z Kambodži, kde pomáhají dětem s HIV a podobnými nemocemi. Zároveň se žáky snažili motivovat, aby se zapojili a určitým způsobem dětem také pomohli.

Poté se slova ujal Matej Mináč a Patrik Pašš, kteří se vyjádřili ke svému novému filmu Nickyho rodina. Po promítnutí filmu zazněla píseň Kapky v podání stejného sboru jako před čtyřmi lety. Součástí programu bylo i vyhlášení vítězů studentské literární soutěže a přečtení úryvku jedné z prací. Došlo také na kýžený okamžik – příchod sira Nicholase Wintona. Byl sice přivezen na kolečkovém křesle, ale když mu byla předávána květina, neváhal vstát. Jakmile se pan Winton objevil na jevišti, celý sál byl na nohou a dostalo se mu velkých ovací, které nebraly konce. Někteří studenti ho přivítali dokonce transparentem, hlediště se zaplnilo dojetím a obdivem. Matej Mináč se pana Wintona zeptal, proč podle něho příběh zajímá tolik mladých lidí a on na to odpověděl, že nejde o to, co udělal v minulosti, ale že jeho příběh je pro ně jakýmsi návodem pro budoucnost. Mluvil samozřejmě anglicky a ne příliš srozumitelně, ale přítomnost tlumočnice vše vyřešila. Na jeviště ho přišlo pozdravit dokonce několik žáků ze školy v Kunžaku. Ředitelka této školy pana Wintona pozvala k nim na návštěvu, ale jelikož by to pro něho bylo daleko, musel nabídku odmítnout s tím, že přijede možná jindy. Projevil se tak jeho životní optimismus, který byl zřejmý i z jiných reakcí na dotazy. Pana Wintona čekal ještě večerní program, takže musel jeviště opustit, aby si šetřil síly. Jeho odchod se ovšem znovu neobešel bez obrovského potlesku.

Následovalo předání návrhu na nominaci sira Nicholase Wintona na Nobelovu cenu míru. Toho se ujal Přemysl Sobotka, který pronesl několik slov o činu Nicholase Wintona a poté předal slovo norskému velvyslanci Jensi Eikaasovi. Návrh panu velvyslanci ale předával chlapec, jenž před několika lety při besedě v Kunžaku nemohl uvěřit tomu, že pan Winton nemá Nobelovu cenu a spustil tak celou záležitost. Na závěr si diváci ještě jednou mohli vychutnat píseň Kapky a odcházeli domů nabití dojmy z celého programu.

6.4 Význam Wintonova činu do budoucnosti

Je nutné uchovávat památku hrdinských činů jako je ten Nicholase Wintona, protože lidé si je mohou brát za vzor a chovat se tak, aby se už neopakovaly hrůzy jako holocaust a hrdinové podobní panu Wintonovi nebyli zapotřebí. Svět potřebuje slyšet příběhy plné ušlechtilosti, hrdinství a laskavosti. Tato vyprávění se pro druhé stávají inspirujícími příklady, probouzí je z netečnosti a motivují k jednání.

Hrdinské činy zachránců nesmí upadnout v zapomnění, měli bychom se naopak snažit předávat je dál, abychom i dalším generacím poskytovali opravdové vzory morálního chování. I proto byl v Izraeli zřízen Jad Vašem – památník pro hrdiny holocaustu v Jeruzalémě, který má zviditelnit to dobré, co lidé udělali za války pro Židy. Existuje tam Komise pro spravedlivé mezi národy, která se snaží najít nežidovské zachránce, aby jim mohla vzdát čest a připomenout jejich čin. Památníky zastávají důležitou funkci, protože by měly zajistit, že příběhy zachránců nebudou zapomenuty. Zároveň by lidi měly přimět k zamyšlení, jak mohou oni sami pomoci lidem v nouzi. Na rozdíl od válečných hrdinů nemusí obětovat své bezpečí, ale pouze si vyhradit na pomoc ostatním nějaký čas. Příběhy přináší ponaučení zejména mladým lidem a dětem, mohou v nich vyvolat zájem o druhé a přesvědčit je, že i jeden člověk zmůže hodně, pokud opravdu chce. To je hlavní důvod, proč je důležité připomínat si historii a lidi, kteří se zasloužili o to, aby nebyla tak černá. Nechali po sobě odkaz, ve kterém by měli lidé pokračovat.

Tvůrci vzdělávacího projektu „Loterie života“ si toho všeho jsou dobře vědomi. Díky nim se dostal příběh Nicholase Wintona mezi lidi a především do škol. Nespokojili se jen s tím, že promítnou film, ale snažili se děti vtáhnout do dění a motivovat je různými soutěžemi. Odvedli a stále odvádí velký kus práce, za to jim patří velký dík. Největší zásluhu na určité proměně mladých lidí má samozřejmě Nicholas Winton, kterého mnozí z nich považují za vzor a snaží se ho následovat. Když ale zachraňoval ve třicátých letech děti, neměl ani tušení, co jeho čin bude znamenat pro budoucí generace. Bral to jako samozřejmost, ale nepomohl jen tehdejšímu dětem, udělal mnohem víc – v jistém slova smyslu zachránil i dnešní generace. Jak píše sám Mináč: „Zdá se mi, jakoby odezva Wintonova činu šířila kolem sebe jakýsi „virus dobra“ a nakazila touto krásnou infekcí spoustu lidí“. (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 15)

Díky panu Wintonovi se mladí lidé zamýšlejí nad současným stavem společnosti, nad chováním lidí k ostatním a především jsou odhodláni něco změnit, protože jim Nicholas Winton ukázal, že vždycky jde něco udělat, ne jen nečinně přihlížet. V jednom dopise z roku 1939 napsal: „...Je rozdíl mezi pasivním dobrem a aktivním dobrem. To druhé, dle mého názoru, znamená věnovat čas a energii tomu, aby člověk zmírnil bolest a utrpení. Vyžaduje to, aby člověk šel, vyhledal ty, jenž trpí a jsou v ohrožení; nikoliv pouze žít vzorně pasivním způsobem a nekonat zlo.“ (<http://www.wintonfilm.com/cs/pribeh.html>) Pan Winton zajistě mnohým rozšířil obzory, protože většina z nás se často domnívá, že stačí nedělat nic zlého a budeme dobří. Winton na to ovšem vyjádřil svůj názor naprosto jasně. Je pravdou, že člověk nemůže být zcela dobrý, jestliže přehlíží utrpení ostatních lidí, bez ohledu na to, že jim ho sám nezpůsobil.

Věra Gissingová, která je Nicholasu Wintonovi za svůj život vděčná, spatřuje v tomto příběhu velmi důležité poselství. Na závěr knihy Nicholas Winton a zachráněná generace napsala: „V dnešním rozbouřeném světě, kde teroristické akce a masové zabíjení jsou na denním pořádku právě tak, jako osudy uprchlíků a strach z toho, co je čeká, je důležitější než kdy jindy zdůraznit činy lidí jako je Nicholas Winton, který nám ukázal, co mohou dokázat činy obyčejného člověka.“ (Gissingová, V. – Emanuelová, M., 2002, s. 206) Také Tom Schrecker považuje připomínku činu svého zachránce za důležitou pro budoucnost: „Tento příběh je mimořádně silný, a přesto že připomíná velkou lidskou tragédii, hlavním jeho poselstvím je předávat naději a optimismus.“ (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 88) Podle něho se může holocaust opakovat, a proto musí být děti a mladí lidé vedeni k toleranci. Tak by se mohlo předejít rasovým nesnášenlivostem a útokům na jiné lidi. To je jeden z důvodů, proč by se příběhy jako jen ten Wintonův měly dostat mezi mladé lidi.

Je téměř neuvěřitelné, že se v dnešní době, kdy se zejména podle starších generací vytrácí upřímné mezilidské vztahy, každému záleží jen na sobě a mladí uznávají jen své idoly ze světa showbyznysu či sportu, stal hvězdou téměř stodvaletý skromný pán. Dokázal si získat srdce mnoha lidí z různých koutů světa. Často můžeme slyšet, že dnešní mládež už nemá takovou úctu ke starším lidem, ale Nicholas Winton dokázal, že úctu mladých lidí si může získat kdokoli bez ohledu na věk. Wintonova obliba mladými lidmi a jejich úcta k němu je zřejmá z různých dopisů a slohových prací týkajících se jeho příběhu. I při premiéře „Nickyho rodiny“ bylo cítit, že pan Winton je

pro žáky skutečně osobností. Když vstoupil do sálu, všichni bez otálení povstali a mnozí se neubránili slzám v očích. Zkrátka spatřili opravdového hrdinu a to je nenechalo chladnými. Sir Nicholas Winton inspiroval opravdu velké množství lidí a jeho čin má neskutečný přesah i do dnešní doby. Jeho příběh je přínosný pro všechny z různých hledisek a nezbývá než doufat, že mladí lidé vytrvají v následování jeho vzoru, aby své dobré zkušenosti mohli předat i dalším generacím.

Závěr

Práce seznamuje čtenáře s příběhem sira Nicholase Wintona. Může se dočíst o jeho životě, jehož významnou součástí je angažovanost v humanitárních organizacích. S jeho aktivitou ve sféře humanitární pomoci je nejčastěji spojována záchranná mise ve 30. letech, které je věnována celá kapitola a tvoří významnou část bakalářské práce, jelikož se od ní odvíjejí i další kapitoly.

Kapitola o záchranné misi líčí okolnosti, za kterých Nicholas Winton záchranu zorganizoval a nesnadné úkoly, které musel zvládnout, aby se celá akce podařila. Musel vynaložit obrovské úsilí, a proto je s podivem, že o všem padesát let mlčel. Nebýt jeho manželky, svět by se pravděpodobně o jeho činu nedozvěděl, což by byla ohromná škoda. Připravil by tím o hodně nejen zachráněné děti, kterým by tak zůstal utajen kus jejich minulosti, ale také současné žáky, studenty i ostatní lidi.

Zejména pro žáky a studenty bylo seznámení s Wintonovým příběhem velkým přínosem. Sir Nicholas Winton se pro mnohé stal hrdinou a vzorem. Konečně se dostal na hvězdné výsluní někdo, komu sláva a obdiv skutečně patří. Nelze zapomenout, že se jeho příběh dostal mezi mladé lidi zásluhou Mateje Mináče a jeho dokumentárního filmu Nicholas Winton – Síla lidskosti. Díky tomu následně vznikl vzdělávací projekt „Loterie života“, jenž šíří poselství Wintonova činu do všech koutů České republiky i do světa.

Wintonův příběh oslovil miliony mladých lidí, reagují na něj úžasným způsobem. Bakalářská práce ukazuje, že na ně má tento příběh velmi pozitivní účinek z hlediska utváření názorů a aktivizace ve sféře dobročinných organizací, ale i většího zájmu o druhé v běžném životě. Značně dokáže korigovat jejich názory na rasismus a podobné negativní jevy vyskytující se v současné společnosti.

Je tedy zřejmé, že Wintonův příběh s sebou nese silný vliv využitelný i v pedagogickém směru, jelikož působí jak na morálku, tak na historické povědomí žáků. Mnozí učitelé si pochvalují právě změnu v postojích a názorech žáků a také větší zájem o to, co se v minulosti dělo. Mohou si tak z pana Wintona vzít příklad a zároveň si rozšířit obzory v různých oblastech, jeho příběh se podílí na formování jejich osobnosti v tom nejlepším slova smyslu. Přiměl je uvažovat o současném stavu společnosti a co je nejdůležitější, mnozí díky němu dospěli k názoru, že musí začít něco dělat, aby mohli

žít v lepším světě. Přesvědčil je, že když má člověk odhodlání a skutečně chce konat dobro, vždycky to jde. Dodal jim víru, že i jeden člověk dokáže něco změnit, pokud opravdu chce. Právě aktivizace mladých lidí v tomto směru je velkým úspěchem.

Čin Nicholase Wintona je příkladem dobra, lidskosti, obětavosti, velké vnitřní síly a odhodlanosti, a proto by neměl být zapomenut. Je třeba připomínat si historii, abychom se mohli ponaučit z tehdejších chyb, ale ještě důležitější je pamatovat na to dobré a nechat se tím inspirovat. Pravděpodobně každý, kdo slyšel o příběhu Nicholase Wintona, je jím jistým způsobem ovlivněn. Toto vyprávění člověka vtáhne a zanechá v něm větší či menší stopu, která ho ponouká k zamyšlení, jak by mohl on sám přispět něčím užitečným. Dbejme na jeho šíření a předávání dalším generacím, protože tím jim budeme předávat i kousek dobra.

Použité zdroje

1. BUREŠ, Radim. *Základy etiky*. 1.vyd. Praha: S & M, 1991. 31 s. ISBN 80-900096-5-4.
2. *ČD Winton Train* [online]. c2008 [cit. 2011-02-15]. Dostupné z: <<http://www.wintontrain.eu>>.
3. FOGELMANOVÁ, Eva. *Svědění a odvaha: zachránci Židů za holocaustu*. 1.vyd. Praha: Volvox Globator, 2000. 283 s. ISBN 80-7207-322-2.
4. GISSINGOVÁ, V. – EMANUELOVÁ, M. *Nicholas Winton a zachráněná generace*. Praha: X-Egem, 2002. 206 s. ISBN 80-7199-063-9.
5. GISSINGOVÁ, Věra. *Perličky dětství*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1992. 187 s. ISBN 80-207-0389-6.
6. HASS, Aaron. *Morální inteligence: jak rozvíjet a kultivovat dobro v nás*. 1.vyd. Praha: Columbus, 1999. 152 s. ISBN 80-7249-010-9.
7. MINÁČ, Matej. *České a slovenské děti za II. světové války*. Praha: W.I.P., Spolek Nicholase Wintona, Spolek přátel slovenského divadla, 2006. 158 s. ISBN 80-239-8482-9.
8. MINÁČ, Matej. *Loterie života Nicholase Wintona*. Praha: W.I.P., Spolek přátel slovenského divadla, Spolek Nicholase Wintona, 2004. 253 s. ISBN 80-239-4181-X.
9. MINÁČ, M. – TULIS, Z. *Nickyho rodina*. Spolek Nicholase Wintona, W. I. P., 2009. 175 s. ISBN 978-80-254-6005-4.
10. *Nicholas Winton v Praze – Pražský deník* [online]. c2005 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://prazsky.denik.cz/multimedia/galerie/2723003.html>>.
11. PODZIMEK, Michal. *Principy morality*. Technická univerzita v Liberci, 2010. 134 s. ISBN 978-80-7372-566-2.
12. *Stojednaletý Nicholas Winton přijede na film Nickyho rodina – iDNES.cz* [online]. Publikováno 13. 12. 2010, c1999 – 2011 [cit. 2011-02-12]. Dostupné z: <http://kultura.idnes.cz/stojednalety-nicholas-winton-prijede-na-film-nickyho-rodina-prg-/filmvideo.aspx?c=A101213_104921_filmvideo_ob>.
13. ŠOMAN, Jiří. *Vzdělávací program „LOTERIE ŽIVOTA“* [online]. c2006 [cit. 2010-09-21]. Dostupné z: <<http://www.wintonfilm.com/cs/index.html>>.
14. VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7367-386-4.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Fotografie a dokumenty

Obr. č. 1: Nicholas Winton na nádraží s jedním z dětí v roce 1939

Zdroj: Mináč, Loterie života Nicholase Wintona, 2004, s. 97.

Obr. č. 2: Kartičky s fotografiemi dětí, které Nicholas Winton nabízel britským rodinám, aby rychleji našel pro děti opatrovníky

Zdroj: Mináč, České a slovenské děti za II. světové války, 2006, s. 26.

Obr. č. 3: Povolení, které musely mít děti ke vstupu do Anglie

Zdroj: Mináč, České a slovenské děti za II. světové války, 2006, s. 75.

Obr. č. 4: Část Wintonova seznamu dětí z roku 1939

Zdroj: Mináč, Loterie života Nicholase Wintona, 2004, s. 104.

Obr. č. 5: Tom Schrecker s otcem v roce 1939 a 1943

Zdroj: Mináč, České a slovenské děti za II. světové války, 2006, s. 80.

Obr. č. 6: Nicholas Winton při setkání se studenty v KCP v roce 2007

Zdroj: www.wintonfilm.com

Obr. č. 7: Nicholas Winton a Matej Mináč při premiéře filmu Nickyho rodina

Zdroj: www.prazsky.denik.cz

Obr. č. 8: Pramen sira Nicholase Wintona v sadu na pražském Petříně věnovanému památce zachránců

Autor: Zuzana Anderová

Příloha č. 2 Úryvky z literárních prací žáků

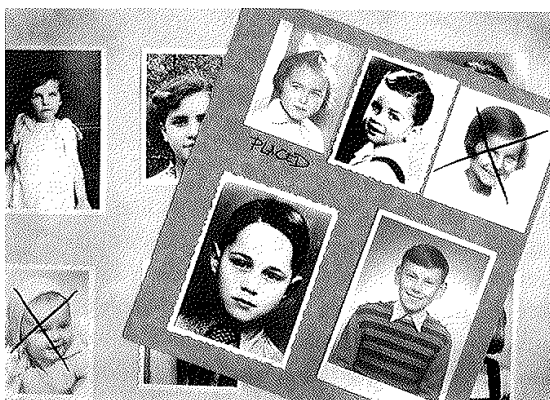
Zdroje: Mináč, M. – Tulis, Z., Nickyho rodina, 2009.

Mináč, Loterie života Nicholase Wintona, 2004.

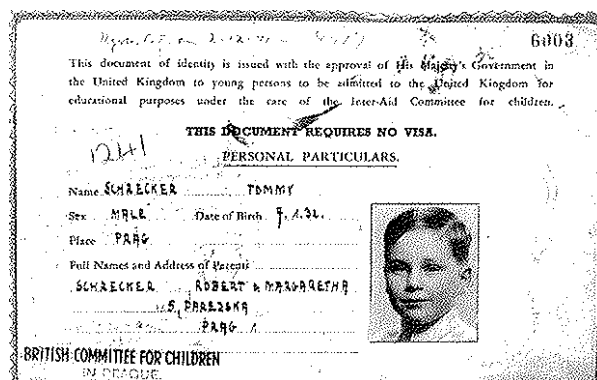
Příloha č. 1 Fotografie a dokumenty

Obr. č. 1: Nicholas Winton na nádraží s jedním z dětí v roce 1939
Zdroj: Mináč, Loterie života Nicholase Witona, 2004, s. 97.

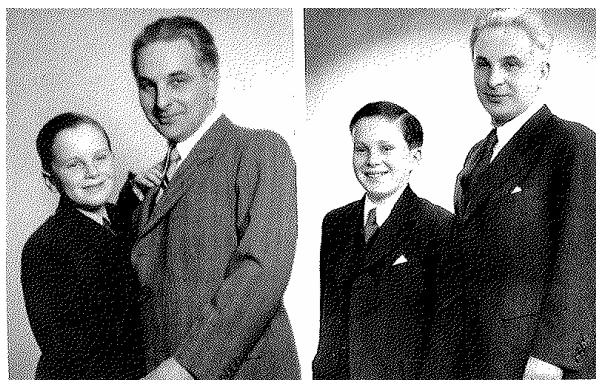
Obr. č. 2: Kartičky s fotografiemi dětí, které Nicholas Winton nabízel
britským rodinám, aby rychleji našel pro děti opatrovníky
Zdroj: Mináč, České a slovenské děti za II. světové války, 2006, s. 26.

Obr. č. 3: Povolení, které musely mít děti ke vstupu do Anglie
Zdroj: Mináč, České a slovenské děti za II. světové války, 2006, s. 75.

SCHWABDL	Oswald	12519	7. 3.25	c/o Mrs. Kohn, 50 Buchanan Drive, Cambslang.	12 Oakfield Road, Gosforth, Northants.
SCHWABDL					Glasgow German Jewish Aid Committee, 39 Queen St. Glasgow.
SCHON	Fritz	12088	16.12.23	c/o Mr. W. Kayser, Vicarwood, Quarndon, Derbyshire	John G. Barr, 114 Station Road, Bendon, H.W.4.
SCHORSCH	Marianne	8185	10.12.23	c/o Mrs. Long, Valley Wood Place, Chobham, Surrey.	Woodcraft Folk, 13 Ritherdon Road, Tooting, S.W.
SCHRECKER	Tommy	1241	7. 1.32	with guarantor	Jean N. Barbour, "Lawn", Kennington, Oxford.
SCHULMAN	Eva	5866	31.10.34	with guarantor	Norman Mallinson, 2 Grosvenor Street, Mallasey, Cheshire.
SCHWARZ	George	12438	23.11.23	Hostel of the Bournemouth Cities.	Angela M. Brownlee, Pennington House, Lymington, Hants.
SCHWARZ	Hans	12361	30. 6. 23	7 Clarendon Ave, Hillingdon, Middx.	Woodcraft Folk
SCHWARZ	Ivan	12520	11.12.23	c/o Mrs. Rowland, 133 Norval Road, North Wembley, Middx.	Lady Denise Newborough Olynllivon, Llanwnda, Carmarvonshire.
SCHWARZKOPF	Fritz	12624	5. 4.25	Guarantors' hostel.	Czech Children's Refugee Committee, North Staffs. area.
SCHWARZKOPF	Ilse	8186	18. 4.23	with guarantor	Eva Morton, 43 Marine Parade

Obr. č. 4: Část Wintonova seznamu dětí z roku 1939
Zdroj: Mináč, Loterie života Nicholase Wintona, 2004, s. 104.

Obr. č. 5: Tom Schrecker s otcem v roce 1939 a 1943
Zdroj: Mináč, České a slovenské děti za II. světové války, 2006, s. 80.

Obr. č. 6: Nicholas Winton při setkání se studenty v KCP v roce 2007
Zdroj: www.wintonfilm.com

Obr. č. 7: Nicholas Winton a Matej Mináč při premiéře filmu Nickyho rodina
Zdroj: www.prazsky.denik.cz

Obr. č. 8: Pramen sira Nicholase Wintona v sadu na pražském Petříně věnovanému památce zachránců
Autor: Zuzana Anderová

Příloha č. 2 Úryvky z literárních prací žáků

„...Nicholas Winton je pro mne hrdinou, na kterého nemá žádná filmová hvězda. Slovo *hrdina* pro mne díky jemu dostalo úplně nový význam!“ *Gabriela Procházková* (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 157)

„Stále si myslíte, že v dnešní době nelze konat dobré skutky?...Já myslím, že ano, ale musíme si dávat pozor, abychom je nepřehlédli. Rovněž nesmíme zapomenout na to, že dobré skutky se nekonají samy. I když jsou prováděny s láskou, stojí mnoho úsilí. A právě síla může i těm nejvytrvalejším lidem dojít.“ *Nikol Bursová* (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 157)

„Nejen mně ukápala nejedna slzička při sledování tohoto filmu, ale to je v pořádku. Všechny tyto slzičky jsou poctou a hlubokou úctou spojenou s obdivem k panu Wintonovi – člověku, který svou odvahou předčil nejednoho hrdinu. Jeho odhodlanost a skromnost jsou k neuvěření. Nicholas Winton byl malým světýlkem na konci temného tunelu pro nespočet dětí a jejich rodin. Byl a dodnes je nadějí na lepší svět plný svobody a lásky.“ *Michala Šťastná* (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 159)

„Po shlédnutí filmu *Síla lidskosti* jsem taky najednou chtěla nějak pomoci. Uvědomila jsem si, že takoví lidé už kolem mne nejsou...Každý každému závidí a přetvařuje se...“ *Michaela Gruberová* (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 160)

„Chtěla bych co nejvíce lidem vzkázat...otevřete oči, začněte si pomáhat a nebuďte lhostejní. Kvůli dobru a lidskosti nemusíte čekat, až přijde válka, abyste mohli udělat něco podobného jako pan Winton. Stačí pomáhat si, a pak vám pomůže alespoň ten, komu jste někdy pomohli vy sami.“ *Michaela Pechová* (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 162)

„Příklad Nicholase Wintona mi dokázal, že prostá lidská odvaha, vytrvalost, schopnost si poradit a touha pomoci povznese jedince nad všechny spolky, instituce či jakkoliv velkou přesilu nepřátel a dovede jej ke správnému cíli.“ *Blanka Salmonová* (Mináč, 2004, s. 25)

„Otevři oči bledým květům,
natáhni ruku ke vzdáleným světům.
Řekni to všem, co chtějí žít,
že pramen víry má zas vřít.

Rozfoukej vítr, pluj do zámoří,
ať lidé vědí, jak cit se tvoří.
Pověz to ženě i muži,
andělů, jejich pod kůží.

Anděly na zemi vídám každý den.
Ve vás je rozeznávám – chtějí ven.
Kéž je nás víc, kéž beze lsti
pozná svět sílu lidskosti.“

Ondřej Moravec (Mináč, M. – Tulis, Z., 2009, s. 163)